

A harmadik zarándokünnep

A világon mindenütt megkülönböztetik az úgynevezett állami-nemzeti (történelmi), továbbá a természeti eredetű, valamint a vallási ünnepeket. A zsidóság számára azonban lényegében véve minden ünnep egyben történelmi, természeti és vallási jelentőséggel bír. Mindez érvényes a most beköszönő, harmadik zarándokünnepre, a szukkotra is.

Őseink – az egyiptomi szolgaságból történt szabadulás után, mielőtt az Ígéret Földjére léptek volna – negyven évig vándoroltak a pusztában, s ez idő alatt ideiglenes hajlékban, sátrakban laktak. Ennek emlékére tartjuk minden ősszel hét napon át a sátrak, vagyis szukkot ünnepét. (Vigyázzunk: egyesek tévesen sátoros ünnepnek nevezik a szukkotot magyarul, ám ez helytelen, mert a „sátoros” egy kisebb keresztény ünnep neve, amely mellel éppen a mienkből lett!) A zsinagógák, s – ahol lehet – otthonaink mellett sátrat építünk: ott eszünk, előtte mondjuk a boráldást, a kidust. Régebben ott töltötték s Izrael országában ma is sokan ott töltik az éjszakát. Ezért a „sátrak” ünnepe a történelmi emlékezésre utal.

Ünnepünket azonban héberül *chag haaszif-nak*, vagyis a betakarítás ünnepének is mondjuk, mivel ekkor adunk hálát az Örökkévalónak a bőséges termésért, amellyel biztosíthatjuk családunk téli szükségletét. Egyúttal az elkövetkező esztendőre is kérjük a Mindenhatótól a természet áldásait, a Szentföldön elengedhetetlenül fontos téli esőt. Az ókori Izraelben a jeruzsálemi Szentély fennállása idején ilyenkor volt a *szimchát bet hásoévá*, a vízmerítés örömmünnepe. Pontosan nem tudjuk, hogyan is zajlott ez a szertartás, csak elképzeltük a népünnepély jelentőségét. A Talmudban ugyanis azt olvassuk: „Aki nem látta a vízmerítés örömmünnepét Jeruzsálemben, nem látott még életében igazi örömet...”

Az ünnep vallási jelentőségét jelzi a szukkot talmudi elnevezése: *chag, ünnep*, pontosabban ünnepi áldozat. Hajdan, a jeruzsálemi Szentély fennállása idején ugyanis a szukkot napjain áldozatokat mutattak be a világ akkor ismert minden nemzetéért, hét napon át összesen hetven áldozatot. Legvégül, mint jó házigazda, őseink önmagukért is imádkoztak. Érdekes, hogy ezt a szertartást később a kereszténység is átvette, a húsvéti áldozatbemutatáskor. Csakhogy náluk a pap előbb saját híveiért, a keresztényekért, majd sorra a világ hetven népéért imádkoztak. Végül a pap feláll térdeplő helyzetéből, leveszi a díszes ruhát, majd így szól: „s imádkozzunk az átkozott zsidó-

kért is...” (Ez utóbbi jelzőt a II. Vatikáni Zsinat XXIII. János pápa kérésére törölte.)

Ugyancsak vallási mondanivalót rejt az ősi szukkot előírás: a sátrat úgy kell megépíteni, hogy a tetejére helyezett nádokon keresztül látni lehessen az égboltot, hogy éjszaka átragyogjanak rajta a csillagok. Egész életünk, tanítják a régiek, olyan, mint ez a sátor: ideiglenes hajlék itt, a Földön. Ám mégis van egy, egyetlen biztos pont, a Mindenható Isten, akire mindig számíthatunk.

Amikor a sátorba lépünk, leg-

c sokrot, amellyel szukkot minden napján (a hetedikén hétszer) körbejárjuk a zsinagógát:

1. etrog (régi magyar szóval citrusalma, izraeli déligyümölcs) – kellemes illata és haszna is van: a gyümölcsökért adunk hálát vele az Örökkévalónak az őszi betakarítás alkalmából;

2. luláv (pálmaág) – hasznos növény, hiszen rajta terem a datolya. Illata azonban nincs: a fákért fejezzük vele köszönetünket;

3. hadasz (mirtusz) – az illatos bokorból szedett kis ággal a dísznövénnyekért adunk hálát (kellemes illatán túl konkrét haszonnal nem szolgál);

4. aravá (füzfág) – a szomorúfüznek sem illata, sem azonnal észlelhető haszna nincs. Mégis a vadon termőért is köszönettel tartozunk a Mindenhatónak, hiszen a Szentírásban olvassuk: „mind alkossanak egyetlen csokrot”.

Bár az emberek is így tennének – tanítja a Talmud. Az egyiknek tudása van és segíteni is képes, a másik segít, holott nincs tudása, a harmadik tudással bír, de azt nem adja át társainak, s végül van olyan, akinek nincs tudása és segíteni sem tud. Mégis alkossanak egyszem csokrot...”

Az ókor végén, a Talmud korában élt egy híres rabbi, aki az ünnepi csokorból mindig, szándékosan kifejejtette a szomorúfüz ágát. Úgy vélte, nincs rá szükség, miért adjunk hát érte hálát a Mindenhatónak?

Egyszer aztán hosszú vándorútján eltévedt a sivatagban. Kétségbeesetten bolyongott a végeláthatatlan, kietlen pusztában, ivóvíze

már elfogyott, ereje elhagyta, már-már a szomjhalál környékezte, amikor a messzi távolban, a dombtetőn meglátott egy zöldellő fűzfacszerűt. Ez a növény mindig vízmosás mellett terem – gondolta magában. Összeszedte utolsó erejét, és elvászorgott a fűzfág, ahol valóban egy apró forrás tört elő a kövek közül. Ettől kezdve a rabbi mindig megbecsülte a „haszontalan” fűzfavesszőt, hiszen az mentette meg az életét. A történet és főként az a vallási gyakorlat, hogy a vadon termőkért is hálát adunk, jól jelzi, hogy őseink, ha nem is tudták, de megéreztek a környezetvédelem jelentőségét, ami napjainkban egyre fontosabb lesz mindannyiunk számára.

Mint minden zsidó vallási alkalomnak, a sátrak ünnepének is sajátos, jellemző, olykor művészi kivitelű tárgyai vannak. A szukkot esetében ezek meglehetősen változatosak:

• A sátordíszeket régebben mind a családok körében, mind a zsinagógákban, a zsidó vallási, oktatási és szociális intézményeknél ünnep után félretették, s így évről évre felhasználták. Mivel azonban ezek többnyire színes papírból, kartonból, csonthejas gyümölcsből készültek, csak a legkritikább esetben őrződtek meg az utókor vagy a gyűjtők számára. A belső-ázsiai (üzbég, türkmén, perzsa) zsidók körében sajátos (gyakorta zsidó jelképeket tartalmazó) szőnyegekkel „bélelték” ki az ünnepi sátrat. Nálunk a zsinagógai kárpitokat helyezték el a sátor falán.

• Az ünnepi csokor fonatja a datolyapálma (a luláv) leveleiből készül, s helyenként azt is megőrzik évről évre, így a szebb példányok bekerülhetnek a zsidó múzeumokba vagy egyes judaika-magángyűjteményekbe.

• A méztartó is az ünnep tartozéka, hiszen a zsidó újesztendő (ros hásaná) első napjától a szukkot ünnep végéig az ünnepi kalácsot (a barcheszt) só helyett mézbe mártjuk, majd így szólunk: *sáná tová umtuká* – legyen jó és édes esztendő. Maga a méztartó üvegből,

porcelánból (magyar vidéken cserépből) készül, zsidó jellegét eldönteni azonban elég nehéz, mert csak a legkritikábban írták rá heberül: *dvás*, vagyis méz.

• A legfontosabb és a gyűjtők számára kétségtelenül legértékesebb szukkot kellék a gyakran ezüstből készített etrogtartó. A többnyire fekvő, ritkábban álló, ovális dobozba kócot szokás helyezni, s abba ültetik az értékes izraeli gyümölcsöt, nehogy a bibéje vagy a héja megsérüljön, s így valójában alkalmatlanná váljon. A doboz egy bonbonier-hez hasonlít, éppen ezért – ha nincs rajta zsidó jelkép vagy felirat – nehéz eldönteni, valóban etrogtartót látunk-e. Általában az lehet perdöntő, hogy a cukordoboz felső része kisebb, mint az alsó, nehogy a bonbonok kihulljanak belőle. Az etrogtartó tetején díszítésként gyümölcs-vagy virágmintát szokás elhelyezni, esetleg szecessziós levelek-ágak futják körül a dobozt. Kókuszából is készítették etrogtartót, ezüstlábazzal és díszítmenyekkel.

Az ünnep hetedik napja, noha csupán félünnepnek számít, különös jelentőséggel bír. Ez a *hosáná rábbá* – a „nagy segítsd meg” napja. Ilyenkor – mint már említettük – hétszer járnak körül az ünnepi csokorral a zsinagógát, s éneklük a *hosáná* (Segíts meg) refrénnel visszhangzó dalokat. (Ez utóbbi, bibliai kifejezésből ered a magyar hozsánna szó.) A reggeli imákban ezen a napon visszaköszönnek a nagyünnepi liturgia egyes részletei, s az istentisztelet végén külön imát mondunk, amelyben egyrészt a téli esőért fohászkodunk, másrészt bűneinktől igyekezünk megszabadulni. A néphit ugyanis úgy tartja, hogy hosáná rábbá napján, mint egy fellebbviteli bíróságon, még módunk van Istentől kérni a reánk szabott ítélet jóra fordítását. Bizzunk benne, hogy az idén, az elmúlt év annyi megpróbáltatása után, életre, békességre és sikerekre ítélt bennünket.

Ráv

Zsidó élet és antiszemitizmus a mai Európában

Zsidó élet és antiszemitizmus a mai Európában címmel rendez két-napos nemzetközi konferenciát a Tom Lantos Intézet október elején, az eseményen az európai antiszemitizmus okaival és visszaszorításának lehetőségeivel, továbbá az európai zsidóságot érintő kiemelt kérdésekkel foglalkoznak.

Bíró Anna-Mária, az intézet igazgatója az MTI-nek elmondta: azért rendezik meg most a tanácskozást, mert egyre nyilvánvalóbb, hogy Európában erősödik az antiszemitizmus, és a Tom Lantos Intézet a névadója örökségét, az emberi és kisebbségi jogok védelmét szem előtt tartva, az antiszemitizmus elleni harc élére akar állni.

Tom Lantos (1928–2008) magyar származású amerikai demokrata párti politikus 1981-től haláláig az amerikai képviselőház tagja volt, a ház egyedüli holokauszt túlélőjeként Kalifornia egyik választókerületét képviselte. 2007-től az amerikai képviselőház külügyi bizottságának elnöki tisztét is betöltötte.

A Tom Lantos Intézet vezetője a konferencia céljáról szólva azt mondta, egyrészt fel akarják mérni,

mennyire erősödött az antiszemitizmus az elmúlt években, mi áll ennek a folyamatnak a hátterében, másrészt áttekintik az európai zsidóság politikai, kulturális és vallási helyzetét.

Az intézet vezetője szerint az is fontos céljuk, hogy az eseményen részt vevő nemzetközi szakértők segítségével ajánlásokat fogalmazzanak meg a döntéshozóknak arra vonatkozóan, mit tehetnének a helyzet kezelésére.

Bíró Anna-Mária elmondta: a két-napos konferenciát az Országház Felsőházi termében tartják október 1-jén és 2-án. A konferencia megnyitóján Magyarország és Izrael is magas szinten képviselteti magát – közölte.

Mint mondta, az eseményen fel szólal Martonyi János külügyminiszter, Anette Lantos, az egykori magyar származású amerikai politikus özvegye mellett Németh Zsolt, a Külügyminisztérium parlamenti államtitkára, Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek, Ilan Mor, Izrael budapesti nagykövete, Mario Silva, a Nemzetközi Holokauszt Emlékezési Szövetség (International Holocaust Remem-

brance Alliance) elnöke, valamint Andrew Burns, a holokauszttal kapcsolatos ügyekkel foglalkozó brit különmegbízott.

A megnyitó eseményt követően az antiszemitizmussal és a zsidóságot érintő más kiemelt kérdésekkel foglalkozó nemzetközi szakértők tartanak előadásokat – közölte az igazgató. A szakértők egyebek mellett az antiszemitizmus elleni harc lehetőségeivel, a zsidó identitással, az érdekképviselettel, oktatással és kultúrával foglalkoznak.

A Tom Lantos Intézet által szervezett konferenciát a Külügyminisztérium mellett az amerikai Lantos Alapítvány és a Felhívás a Lelkiismeret-

hez Alapítvány (ACF) támogatja. Bíró Anna-Mária hangsúlyozta: a Tom Lantos Intézet független, emberi és kisebbségi jogokkal foglalkozó szervezet, amely a kisebbségek társadalmi kirekesztése ellen küzd, és kiemelt figyelmet szentel a zsidó és roma közösségek helyzetének is.

A zsidó közösségekkel kapcsolatos munkájuk része az októberi konferencia megszervezése is. Bár az esemény politikai szempontból is fontos, a tanácskozás megszervezésekor a szakmai szempontokat tartják leginkább szem előtt – mondta.

MTI

Jisráél Méir Lau köszönete a Hitközség vezetőinek

A korábbi askenázi főrabbi levelében újév alkalmából üdvözölte a magyar zsidóságot, és külön köszönetét fejezte ki *Zoltai Gusztávnak*, a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatójának, *Deutsch Róbert* főrabbinak, a magyarországi Bét Din elnökének és *Frölich Róbertnek*, a Dohány utcai zsinagóga főrabijának azért a figyelmességért, hogy a magyar zsidó vezetők jókívánságukat és gratulációjukat fejezték ki fia, *David Lau* főrabbinvá választása alkalmából.

A MIBT Zalaegerszegen tartotta országos konferenciáját

A nagyszabású konferencián a Mazsihisz képviselőiben többek között Heisler András elnök, Schöner Alfréd főrabbi, az ORZSE rektora és Zoltai Gusztáv üv. igazgató jelent meg.

Ilan Mor izraeli nagykövet beszédében hangsúlyozta: Izrael Magyarország barátja volt és lesz, illetve Izrael mindent megtesz azért, hogy béke és biztonság legyen a Közel-Keleten és az egész világon. Arról is szólt, hogy a 21. században „az antiszemitizmus és az antiizraelizmus majdnem karöltve jár”. A magyar–izraeli baráti társaságok tagjai is társak a küzdelemben „azon emberekkel és ordas eszmékkel” szemben, amelyek ezt szítják, ezért a találkozó üzenete a szolidaritás kell, hogy legyen – fogalmazott a nagykövet.

Alább Heisler András beszédét közöljük.

1973. október elejét írjuk. Egyiptom megtámadja Izraelt, kítör a jom kippuri háború. 1973 októberét írjuk, katonai szolgálatomat teljesíttem a Magyar Néphadsereg egy harckocsizó ezredében. 1973 októberét írjuk, két T54-es harckocsit ajándékként elvisznek lakományomból Egyiptomba, hogy a magyar dolgozó nép szolidaritásaként a „kapitalistacionistaneokolonialistarszista” Izrael elleni harcban segítsék arab testvéreinket. 1973 októberét írjuk, a Sznai front másik oldalán unokatestvérem és nagybátyám Közel-Kelet egyetlen demokratikus országát, Izraelt védik – sikerrel – a túlerővel szemben.

Negyven év telt el a jom kippuri háború óta. Ma 2013-at írunk, néhány napja érkeztem haza Magyarországra. Izraelből. Kisebik fiam otthonából. Hazaérkeztem, a fiam otthonából. 2013-at írunk, a Magyarországgal baráti kapcsolatok ápoló Izrael gazdasága rendkívüli tempóban fejlődik, a high-tech, az innováció új értékeket terem, a diplomáciai kapcsolat élénk, a turizmus mindkét ország irányában jelentős. Negyven év, a különbség drámai, az eredmény láthatóan ragyogó.

Nagykövet Úr, Polgármester Úr! Kedves Barátaim! Miért ezt a megszólítást használom a megszokott Hölgyeim és Uraim helyett? Megmagyarázom.

Úgy gondolom, Önök közül sokan tudják: az izraeli–magyar baráti társaságok első országos találkozójának helyszíne Zalaegerszeg volt. Egy elbűvölő nyugat-magyarországi város, az Őrség, a Balaton s az Alpok lábától nem messze, ahol a háború előtt mintegy 1500 zsidó lakos élt. Dolgozott a kereskedelemben, óvta és építette a várost mérnökként, ápolta a lakosokat orvosként, kereste boldogulását, kereste szerelmeit, gyermekeket adott a hazának, katonákat a magyar királyi hadseregnek, egyszóval a zsidók itt sokáig boldogságban éltek. A második világháború traumáját követően alig kétszázán tértek vissza a haláltáborokból Zalaegerszegre. Majd a vallásellenes diktatúra évtizedeiben nagy részük emigrált vagy elvándorolt. Itt maradtak páran, s maradtak az emlékek, az elfeledett tradíciók, az elhagyott temetők, a magára maradt zsinagóga, s a zsidók és nem zsidók közötti barátságok hiánya. Igen, az izraeli–magyar baráti társaságok létrejötte nemcsak két nép vagy két ország természetes vonzódásának következménye, hanem egy olyan emberi vágy beteljesülése, melyet a másság megismerése, a különböző kultúrák szimbiózisának egymásra épülése jellemez.

Az izraeli–magyar baráti társaságok civil kezdeményezés eredményei.

A szervezetek azzal a nem titkolt céllal jöttek létre, hogy a történelem szörnyű viharának következményeként szétszakított közösségek újra megtalálják a más identitással rendelkező barátaikat, újra közösen tudjanak örülni egymás sikereinek, képesek legyenek létrehozni közös kulturális, ...végtére emberi értékeket. Az izraeli–magyar baráti társaságok lehetőséget nyújtanak arra, hogy ne

hüljenek ki emberi kapcsolatok, ne merüljenek a feledés homályába vallási, kulturális, építészeti értékek, vagyis a két ország polgárainak kapcsolata a nagy földrajzi távolság ellenére se csak diplomáciai legyen.

A baráti társaságok tagjai zsidók, félzsidók, negyedzsidók és nem-zsidók, vallásukat gyakorlók vagy nem gyakorlók, Istenben hívők és nem hívők. Mégis van közös bennük.

Mi, zsidók, persze különleges helyzetben vagyunk. Van egy hazánk, itt, a Kárpátok ölelésében, van történelmünk – hisz már a honfoglaló magyar törzsekkel is érkeztek zsidók, e medencébe, van közös múltunk Moháccsal, Rákóczival, Petőfivel, vannak közös tragédiáink, van ötvenhatunk. Ezer szállal kötődünk az ország kultúrájához, számunkra mindennél szebb nyelvhez, folyókkal átszótt természetéhez, a gulyákhoz, a ménesekhez, az éjfékete pulikhoz vagy talán a hófehérhez, Dobó Istvánhoz meg a Tenkes kapitányhoz, közös történelmi emlékeink – ne féljük kimondani – Kun Béla is, de igazi közös hősiünk talán Szenes Hanna lehet. Ismerik verseit...

„Végtelen békében megfürdött két hegyek

Suttogták csendjüket felém,

Uram! Hadd vihessem magammal a lelket,

Amit ők lehettek belém”

Mitől zsidó ez a néhány sor? Vagy mitől magyar, ha zsidó hős nő írta? Ezer szállal kötődünk Magyarországhoz, de nekünk, zsidóknak, van egy különleges kapocs, mely mindnyájunkat Izraelhez is köt. Igen, Izraelhez, a világ talán legszürreálisabb országához. Vajon ki találta ki, hogy a kiválasztott nép pont egy olyan helyen telepedjen le, ahol a termőföld helyén csak a kopár szikla vagy a rohanó homok nyaral. Ahol nincs édesvíz, csak sós, s ritka az életet adó eső. Ahol ellenségek milliói kívánják az ország pusztulását, s ahol még a nagy belvizet is Holt-tengernek hívják. Izrael nekünk, zsidóknak, a szerelmünk. Nem ráció, hanem mélyesleges érzélem. Sok ezer év kultúrája, az özönvíz, a Tízparancsolat, a Tóra adása, Szentélyeink pusztulása, Bar Kochba lázadása, a Makkabeusok szabadságharca, talmudisták, rabbik tanítása, a monoteizmus bölcsője s három világvallás közös hazája.

Ma egy korszerű ország. Léggondícionálók zümögésével, mobiltelefonozó fiatalok seregével, a városi utakon futó robogók tömegével, a megújult vasútvonal ördögsekerével, a felhőkarcolók istenkeresésével, hardver- és szoftvertermékek világhírrel. A mi kettős identitásunk e két kultúra szimbiózisából áll. Az izraeli–magyar társaságok nem zsidó tagjainak barátsága pedig abból, hogy hajlandóak és képesek megérteni ezt a kettős identitást. S ezt közvetítik felénk. Elfogadják.

Remélem, elfogadjátok Ti is a „Kedves Barátaim” megszólítást!

Kívánok sikereket és örömeiket munkátokhoz, gratulálok eredményeitekhez. Köszönöm, hogy meghívtatok, köszönöm, hogy meghallgattatok!

***

Nyilatkozat

A magyar–izraeli baráti társaságok és körök 2013. augusztus 24–26. között Zalaegerszegen tartották 4. országos konferenciájukat, a tolerancia és a szolidaritás jegyében.

A konferencia résztvevői az alábbi gondolatokat fogalmazták meg:

Sajnálattal és megdöbbenéssel tapasztaljuk, hogy hazánk határai között egyre nagyobb mértékűt öltenek a gyűlöletkeltés, az antiszemitizmus, a rasszizmus megnyilvánulásai. Megjelent az új antiszemitizmus az anticionizmus képében. Úgy gondoljuk, hogy ezt nem hagyhatjuk szó és tettek nélkül, ezért hangosan hirdetjük: „vétkesek közt cinkos, aki néma”.

Mindannyian egyediek vagyunk, és ezért különbözünk másoktól.

Számunkra a tolerancia a másik ember véleményének, gondolatainak, hitének, vallásának, származásának, identitásának elfogadását jelenti. Szolidaritás vagyunk mindazokkal, akiket ezek alapján mások nem fogadnak el, megbélyegeznek, kirekesztenek.

Mi, az országunkban működő magyar–izraeli baráti társaságok tagjai, különösen szolidaritás vagyunk Izrael népével.

Azonban nem vagyunk toleránsak a rasszizmus, az antiszemitizmus, az anticionizmus (antiizraelizmus) hirdetőivel, képviselőivel.

Kovács László, MIBT OSZ-elnök

בר מצוה

Felejthetetlen ünnepség színhelye volt Rőe szombatján a Bethlen téri templom. Ekkor szólították a Tórához Vida Gábor és Légrádi Andrea ikerfiat, Dávidot (Dávid Jehudó ben Ezriél) és Benjámint (Hersl Ben Ezriél), bár micvájuk alkalmából. Mindketten nagyon szépen, a hagyományoknak megfelelően mondták el az áldásokat, olvastak a Tórából, majd a pontos neginák szerint énekeltek a haftarát. A templom hívei a jelen levő izraeli és amerikai fiatalokkal együtt a tóraolvasó asztal körül táncolva, héber és jiddis dalokkal köszöntötték a fiúkat.

Schwezoff Dávid kántor éneke után Deutsch Róbert főrabbi szóló tanítványaihoz. Beszélt a családhoz fűződő régi kapcsolatáról, felemlítve, hogy a szülőknél is e falak között volt az esküvőjük. Felhívta az ünnepeltet figyelmébe a szülőtisztelet fontosságára, és a zsidóság iránti elkötelezettségre biztatta őket.

Az imádkozást követően a díszteremben bőséges kiduson vehettek részt a kile tagjai, a rokonság és a ki-

terjedt baráti kör. Itt Beni és Dávid mondtak köszönetet szülőknél, nagyszülőknél, az őket tanító rabbinak, valamint a vendégeknek, akik személyes megjelenésükkel tették kivételessé ezt a napot. A késő délutánban nyúló, igazi szimcha a hagyományos bencsolással fejeződött be. Mázál tov, sok örömet és egészséget az egész családnak!

Körzeti kitekintő

Debrecen

„Most pedig írjátok fel magatoknak és tanítsátok...”

(Mózes V. 31:19)

Nem mindennapi esemény színhelye volt a Pásti utcai zsinagóga Bét Hámídrása. A múlt év végén az egyik hibás tóránkat Izraelbe vitték kijavítani, és most a szajfer visszahozta, hogy személyesen adja át a hitközség tagságának.

A mincha idejére már nehéz volt helyet találni a kistemplomban. Az ima után előadást, illetve tanítást tartott a javító szajfer, Farnadi-Jerusalimi Márk. Eddig még itt az ősi falak között nem volt számítógép, illetve projektor. Ezt is használt a tudós, ámdé igen fiatal szakember. A tóra, a mezüze és a tefilin készítésének rejtelmeibe avatta be a hallgatóságot. Részletesen mesélt a most átadott, nagyon egyedi betűkkel írt tóráról. Kb. 200 évesnek becsülte a korát. A napi használatban sok betű lepattogzott, elkopott. Mint kiderült, voltak benne eredeti „gyári hibák” is. Ezeket a kivetítőn is láthattuk. A munka végén számítógéppel ellenőrizték, és sorszámmal látták el. Minden betűnek van egy alakjához kapcsolódó magyarázata. Tátozt szájjal hallgattuk a betűkkel kapcsolatos tudnivalókat, beleéltük magunkat az alefbész tudományába.

Ezután következett az igazi tóraátadási ünnepség. Horovitz Tamás, a DZSH elnöke örömeinek adott hangot a nagyszámú megjelenteket látva, kiemelve Zoltai Gusztávot, a Mazsihisz ügyvezető igazgatóját. Köszönetet mondott a Mazsihisznek, segítségük nélkül ez az áldásos tevékenység nem valósulhatott volna meg. Ezután Zoltai Gusztáv kért szót. Beszédéből idézzük:

„Nehéz most meghatódottság nélkül szólnom Önökhöz. Először is azért, mert a hazai zsidó közösségek életében a legnagyobb dolog egy tóraavatási ünnepség. Hiszen ahol a tóra van, ott zsidók vannak, ott zsidó élet zajlik, ott imádkoznak, ott élnek.

Nagyon fontos ez, hiszen Magyarország közel 70 esztendeje elveszített 600 ezer honfitársát, akiknek jelentős része vidéken élt. Itt, ebben a városban, Debrecenben is komoly, nagy hagyományokkal bíró hitközség működött. Talán soha nem is gondolták, hogy a háború után sor kerülhet ilyen ünnepségre.

Még egy örömteli esemény volt: Horovitz Tamás, a DZSH elnöke köszöntötte Zoltai Gusztávot születésnapja alkalmából. Mázál tov bis 120!

A tóra, ami viszonylag kisméretű, ott feküdt az asztalon, mint egy kis csecsemő. Az utolsó betűket itt írta meg a szajfer, Zoltai Gusztáv és Horovitz Tamás. Az udvaron már táncolás és éneklés közepette ünnepeltük az „új jövevényt”. Féltő gondoskodással adták a férfiak kézről kézre. Az idős hittestvéreinket képviselő Réti Béla és Garamvölgyi Sándor is magához ölelte a tórát. A Bét Hámídrásban a többi tórával együtt vonult a javított tekercs a körmenetben. Az udvaron késő estig folytatódott az esküvői hangulat. A szépen terített asztalokon kóser konyhánk finom ételeiből és innivalókból fogyasztottak az ünnepség résztvevői. Örömmel láthattuk a tömegben kevésbé aktív tagjainkat is, reméljük, hogy ez az alkalom többször becsalogatja hitközségünkhöz őket is.

Kívánjuk, hogy ez a tóra is legalább 120 évig szolgálja közösségünket, sokáig olvashassunk ebből is, az emberi kor legvégső határáig!

Szeged

Nagy sikerű tudományos konferenciát rendezett „A Biblia és a gazdaság” címmel a Gál Ferenc Főiskola. A XXV. alkalommal megtartott nemzetközi biblikus tanácskozáson több mint 42 előadás hangzott el. Neves külföldi és hazai szakemberek elemezték a kérdéskört, köztük a katolikus, a református, és evangélikus, a zsidó, a muszlim közösségek jeles képviselői. Markovics Zsolt főrabbi „A hitközség szociális gondoskodásának szabályai és alkalmazásuk” címmel tartott referátumot. Köszöntötte a rendezvényt Izrael és Ausztria tiszteletbeli konzulja, és a program keretében külön találkoztak egymással Eldin Aszeric, a Szerb Iszlám Konferencia elnöke és a szegedi közösség vezetői. A hitközség ajándékát támogatóként Jakubinyi György érsek (Gyulafehérvár), Joachim Gnika, a Pápai Biblikus Bizottság tagja, illetve a már említett Szerb Iszlám Konferencia elnöke vehette át. Tartalmas, kiváló előadások hangzottak el. Hasznos lenne, ha az ORZSE oktatói a korábbi gyakorlatnál aktívabban kapcsolódnának ehhez a vallásközi párbeszédhez a két intézmény között már kialakult más irányú együttműködésekhez hasonlóan. Ezt azért is ajánlom az egyetem figyelmébe, mivel a résztvevők közel fele neves külföldi vallási felsőoktatási tanintézet vezető oktatója (pl. Kolozsvár, Zágráb, Tsukuba, Liverpool, Gyulafehérvár, Szabadka, Bécs).

L. A.

Ád méá vöeszrim, Erzszi néni!

A Szeretkórház a kialakult tradícióknak megfelelően köszöntötte fel Goldmann Sándorné Erzsike néni századik születésnapja alkalmából. Az igazgató asszony meleg szavakkal gratulált az ünnepeltnek, és azt kívánta, hogy az orvosi segítség mellett Erzszi néni továbbra is támogassa a gyógyulását belső erejével, ahogy eddig is tette. A hozzátartozók köszönetet mondtak az orvosoknak, nővéreknek és a többi dolgozónak azért a gyógyító-ápoló munkáért, amellyel hozzájárultak Erzsike néni váratlan balesete utáni felépüléséhez. Bízunk abban, hogy a születésnap megülvése is jótékony hatást gyakorol fizikai és szellemi rehabilitációjára.

Szlichot a Kozma utcában

A Rákoskeresztúri sírkertben megtartott szertartáson a világi vezetést Heisler András, a Mazsihisz elnöke, Feldmájer Péter alelnök, Tordai Péter BZSH-elnök és Zoltai Gusztáv üv. igazgató képviselte. Sorfalat idén is a Scheiber-iskola növendékei álltak, így a rabbitestület megjelent tagjain kívül ők

és a közönség hallgathatták meg a kórust és Szilágyi Gábor kántor gyászzenekét. Bandi László köszöntője után Deutsch László főrabbi mondott beszédet, melyet közös kádi követett. Az ismeretlen munkaszolgálatos emlékművénel ért véget a zsinagógai esztendő búcsúztató gyászistentisztelet.

A modernitás és a hagyomány ötvözője: Mordechai Neugroschell

Mordechai Neugroschell Izraelben született hajdúnánási magyar holokauszt túlélő anyja és a harmincas években az akkori Palesztinába vándorolt német apa gyermekeként, vallásos családba. Natanján járt általános, majd Tel-Avivban vallásos középiskolába.

Középiskolai tanulmányainak befejezése után Jeruzsálemben négy évig, az esküvőjéig, egy jesivában tanult. Édesapja korai halála miatt túl fiatalon fel kellett nőnie két lánytestvérével együtt, talán ezért szerezte meg a rabbi fokozatot is az átlagosnál hamarabb.

A rabbiság helyett azonban inkább szabadúszóként előadásokat kezdett tartani szerte a világon, ezek közül mára több mint ezer hangfelvételen is elérhető. Több mint tíz kiadott könyve van, és az évek folyamán zsidó szervezetek támogatásával volt hosszabb-rövidebb ideig munkakapcsolata.

Forrás: *Rengeteg témáról tart előadásokat. Ezek között vannak vallásos témák, mint az imák világa vagy a Tánách, de vannak – legalábbis a cím alapján – olyanok, amelyeknek semmi köziük a vallásosághoz. Ilyen a 9/11-ről szóló előadása is. Hogyan választja a témáit, és hogyan ötvözi a zsidóságot a teljesen szekuláris témákkal?*

Mordechai Neugroschell: Először is az az óriási szerencsém, hogy sohasem tanítottak formálisan semmire, ami világi, így teljesen autodidakta módon képeztem magamat abban, ami érdekelt. Másodszor Henry Fordot egyszer megkérdezték, milyen színű autót gyárt. Erre ő azt felelte, minden színűt, egy feltétellel: feketének kell lenniük. Akárhányszor megkérdeznék engem, milyen témákban tartok előadásokat, azt felelem: minden olyan témában, ami zsidó, vagy kötődik a zsidósághoz. Csak hogy az autó színével szemben, amely vagy fekete, vagy nem, zsidó minden lehet. A zsidóság ugyanis nem „vallás”, hanem *torát chájim*, életmód. Így bár alapvetően lehet olyan téma, amelyről a Tóra maga nem beszél, mégis minden kötődhet hozzá.

A munkám, az előadásaim folyamán rengeteget találkozom mindenféle tudománnyal. Szerintem a tudom-

mány nemcsak a dolgok fizikai léteinek kutatása, hanem a filozófiájuk megértése is. Aki velem egyetért, tudja, hogy a tudomány és a filozófia egymás kiegészítői, és nem mondanak egymásnak ellent. Ugyanez általában felmerül a zsidóságban: hány olyan eset van, amikor Hillél azt állítja, hogy ezt így kell csinálni, Sámáj azt, hogy úgy, és ugyan a háláchá csak egyiküket követheti, ez nem jelenti azt, hogy a másik tévedett. Ezért van szükség a filozófiára és a tudományra is. A régi nagy zsidó tudósok mind jártasak voltak a szakterületükön: a Rámbám nemcsak a háláchában volt otthon, de korának összes arab filozófusát jól ismerte, Mindezt abban a korban, amikor az arab filozófia fénykorát élte.

F: *Miért kezdett el nem vallásos emberekkel foglalkozni?*

MN: Édesapám könyvtára hatalmas volt, és nemcsak zsidó könyvekkel töltötte meg, hanem Platónnal, Arisztotelésszel és más filozófusok munkáival is, a környezet nagyon intellektuális volt. Édesapám két nagy vezetőért rajongott, Mose (Chátám) Szofer pozsonyi rabbiért és Sámson Ráfáel Hirsch frankfurti rabbiért. Az utóbbi szerint a modernitás vívmányai, a tudomány és a technika olyan eszközök, melyek segítségével könnyebben megérthetjük a teremtést és a Tórát. Ezért én, aki ebben a szellemben nevelkedtem, mindig megrökönyödöm a vallásosok és a világiak konfliktusain, illetve a válás és a tudomány ügynevezett elmentmondásain, mert mindezt nem vitákkal kellene fűteni, hanem mélyebbre kellene ásni, és közösen megvizsgálnunk állításokat, majd eldönteni, minek van igazságalapja és minek nincs. Ha mélyre hatolunk ezekben a kérdésekben, egy idő után rájövünk, hogy szinte nem is maradnak félreértéseink.

F: *Amiről most beszél, az inkább a tartalom. Milyen eszközökkel dolgozik? Hogyan talál érdeklődő világi embereket, hol keresi, és hogyan éri el őket?*

MN: Igazából szerte a világon sok szervezettel és nagyon sokféle emberrel dolgozom. De kétségkívül van egy embertípus, amelyikhez vonzodom, erről most el is mesélek egy esetet: egyszer chanukka környékén,

egy napon két szemináriumra voltam hivatalos mint előadó. Az első Jeruzsálem mellett, a Máále Hachamisa kibucban volt, tradicionálisabb közönségnek, a második pedig Natanján, egy inkább szekuláris, intellektuális közönségnek. Az elsőn volt egy fiú, akinek tetszett az előadás, és mivel arra ment, felajánlotta, hogy elvisz kocsival a másodikra, és be is jön meghallgatni. Csak hogy ott, lévén hogy más volt a közönség, egy súlyos filozófiai bevezetővel kezdtem a mondókámat. A fiú öt percig hallgatta, majd kiment, és azt mondta, nem tudja, mi történt velem, hiszen az első előadáson érthetően beszéltem a lényegről, a másodikon csak összezavartam mindent. Ennek az egésznek az a lényege, hogy tudni kell mindenkihez a saját nyelvén szólni, és megtalálni azokat az intellektuális világiakat, akik nyitottak a vallásos kérdésekre. Az ő megváltozási folyamatok sokkal lassabb, mint másoké, de sokkal mélyebb is. Ők ugyanis minden részletre ügyet vetnek, és mindent megvizsgálunk, mielőtt elfogadják.

F: *Nemcsak Izraelben, de Izraelen kívül is foglalkozik kéruvval (a vallásos élet közelebb hozása a világiak számára). Gondolja, hogy Izraelnek lenne bármilyen szerepe a zsidóság vonzóbbá tételében, illetve a visszatérési folyamatban?*

MN: Izrael, illetve Erec Jisráél hatalmas szerepet játszik mindenben, hallatja a hangját, rajta van a világtérképen, és emlékeztet nap mint nap a diaszpórában élőket a zsidóságra. Néhány évvel ezelőtt a diaszpóra még prioritás volt számomra, mert ott voltak vegyes házasságok, Izraelben pedig nem. Európában 50% fölött mozog az arányuk, Amerikában pedig New Yorkon kívül eléri a 80%-ot is. Magyarán minden nap elveszítünk embereket. Ma már Izraelben is létezik a vegyes házasság, ez tény. Mi nem akarunk senkit sem arra kényszeríteni amúgy, hogy olyat tegyen, amit nem szeretne. Mi csak információt és tudást osztunk meg az arra nyitottakkal.

F: *Milyen módon? Láttam, hogy tanácsadást is vállal vegyes házasságban élő zsidó nők számára. Hogyan keresi fel őket, és mit tanácsol nekik?*

MN: Semmit nem teszek anélkül, hogy bele ne vonnám a foglalkozáson részt vevő illetőt egy folyamatba. Aki nem fogad el mindent kritika nélkül elsőre, hanem mérlegeli, amit mondok neki, kritizál és felméri, mi lehet mindebből számára hasznos, sokkal komolyabb változásokat ér el, mint aki azonnal mindent megváltoztat. Sok olyan pár keres meg miniket, akik vegyes házasságban élnek, és mi egyet tanácsolunk nekik, hogy indítsanak el egy tanulási folyamatot, minden kötelezettség nélkül. Ez független attól, hogy a nő a zsidó a házasságban vagy a férfi. Ugyanezt mondjuk mindenkinek, éspedig hogy tanuljon, ismerkedjen meg a hagyományával, és biztathatjuk a betérésre. Nemrég készült egy nagyon érdekes kutatás a vegyes házasságokról, amit meg szoktunk nekik mutatni: eszerint bizonyos életkorokban érdeklődnek az emberek a vallás iránt. Egyszer gyerekkorukban, amikor szinte mindenki istenhívó, majd egy hosszú kihagyás után a harmincas éveink kezdetén újra felélnék ez az érdeklődés. Csak hogy legtöbbször akkor házasodnak meg, amikor a vallás épp nem releváns tényező az életükben. Évekkel később pedig egyszer csak feleszmélnék, hogy elkezdtek érdeklődni a hagyományairól, csak hogy míg az egyik templomba megy, addig a másik zsinagógába, a gyerekek pedig összezavarodnak. Ezért tanácsoljuk mi, hogy ezek a párok tanuljanak.

F: *Magyarországon sok olyan vegyes házasság van, ahol az apa zsidó, az anya nem. Ilyenkor a gyerek a háláchá szerint nem zsidó, mégis megfigyelhető jelenség, hogy az apák nagyobb hatással vannak a gyerekekre ilyen szempontból, mint az anyák. Mi történik ilyenkor, amikor egy olyan gyerek kerül a közösségbe, akinek az apja zsidó?*

MN: Ez valóban gyakori jelenség, és mivel ennek a gyermeknek az édesapja zsidó, tehát van zsidó kapcsolat a családban, nem elküldjük őket, hanem megpróbáljuk a betérésre ösztönözni. Ettől ugyanis teljesen zsidóvá válhatnak.

Isten úgy rendelkezett, hogy ne küzdjünk Amon és Moáb ellen. De miért ne? Mert két nő el fog jönni ezektől a törzsektől, és be fognak tér-

ni. Ez a két nő Rut és Náámá. Közülük Náámá, Salamon egyik felesége részesült abban a megtiszteltetésben, hogy a királyi dinasztia továbbélését elősegíthette.

F: *Mivel szűkös az időnk, elérkezettünk az interjú utolsó hivatalos kérdéséhez. Mivel az édesanyja magyar, ez biztos nem az első útja Magyarországra. Már hallhatta, hogy a magyar zsidóság a reneszánszát éli éppen, de kulturális értelemben: van zsidó színház, zsidó bárok nyílnak, zsidó művészek zsidó műveket készítenek, de nem igazán vagy nem látványosan erősödik a valláshoz, a hagyományhoz való kötődés. Mit gondol, hogyan lehet ezzel a kihívással megbirkózni?*

MN: Az érdeklődés a zsidóság, illetve a zsidó ügyek iránt mindenképp pozitív, mert az igazi zsidó lelkek, akik a nagy tömegben vannak, így visszatárlhatnak a zsidósághoz. Ezért ezt a jelenséget támogatni kell. De fontos egyértelművé tenni, hogy önmagában a zsidó kultúrához való vonzódás vagy a kulturális kapcsolódás különböző formái nem maga a zsidóság, és ez a kép így nem teljes. Akinek ennél nincs többre szüksége, azt nem kell erőltetni, sőt fontos, hogy a zsidóságnak legyenek barátai és támogatói. De lássuk meg, attól, hogy valaki elmegy egy kántorkoncertre, nem lesz zsidó. És ez nagyon fontos. És azok, akik csak kulturálisan érdeklődnek, talán nem is tudják, hogy ennél sokkal többet és mélyebbet is kaphatnának.

F: *Az utolsó kérdés már csak személyes érdeklődés: az interjú elején azt mondta, édesapja két rabbiért rajongott, Chátám Szoferért és Sámson Ráfáel Hirschért. Az utóbbi a modernitás képviselője, míg az előbbi egyik leghíresebb mondata, hogy chádás ászur min hátorá, vagyis a Tóra tiltja az újítást. Hogyan egyeztetett édesapja össze ezt a két ideológiát?*

MN: Mindkét rabbi megpróbált a saját körülményeinek megfelelően, és eközben nagyon tisztelték egymást. Édesapám úgy döntött, hogy ami a vallásos életet illeti, a Chátám Szofer követi, de ami az intellektuális életet, ott Hirsch rabbit.

(Forrás: Forrás,

Lativ Alapítvány)

Somlai Szilvi – Cseri Anita

Egy poéta születési évfordulója kapcsán

Mózes öt könyvének héber-magyar nyelven való közreadója, Ballagi (Bloch) Mór, aki első zsidóként kerül be a magyar akadémikusok közé, 1840-ben, a zsidók egyenjogúsításával foglalkozó pozsonyi országgyűlésre röpiratot fogalmaz Zsidókról címmel, mely elismerést kelt. A kivételes dokumentumhoz nem akárhány előszót: Vajda Péter.

Ez a 205 esztendeje, egy Bakony széli kicsiny falucskában, egyszerű jobbágy ősöktől születő, eredetileg orvosnak készülő, rendkívüli természetszeretetről ismert tudós, zsurnaliszta és poéta többek közt a következőket veti papírra az 1848/49-es polgári forradalom és szabadságharc kitörése előtt nyolc évvel:

„A zsidók elnyomása magában véve a legnagyobb igaztalanság volt. Minden egyes ember a föld gyermeke, s őt onnan kiirtani senkinek nincs joga. Az életjogot tehát a születés adja eltörölhetetlenül, amiből ismét az következik, hogy főképpen azon földön van mindenkinek élni joga, ahol születék; mivel pedig minden föld honhoz, országhoz tartozik, minden születettnek hona, hazája van, az, melynek részét születési földje teszi... Polgárrá lón ő [a zsidóság]; tehát emberré. Nyitva előtte minden ösvény ereje gyakorlására, érdem szerzésére, létele szilárdítására. Letörölték homlokáról a megvetés bélyege; nem földön-

futó többé, hanem kedves és hasonló jogú fia a hazának...

Zsidók, vagy inkább Mózes vallásán levő magyarok, egy új haza nyílt meg számotokra, melynek örömei nektek is nyilandanak, melynek fájdalma a tiétek is lesz. Nem vagytok itt többé mostohagyermek; éreztétek ezt, és helyezzétek be magatokat a nemzeti érzelmek középebe...”

A reformoknak a zsidósággal rokonszenvező, a zsidó vallás és a keresztény felekezetek egyforma helyzetét és híveinek jogegyenlőségét sürgető hangulatába illeszkednek ezek a Vajda-sorok.

Vajda Péter és Ballagi Mór a zsidók egyenjogúsításán túl nagy terjesztői ekkor a magyar nyelvnek is. „A magyar nyelvben a nemzeti egység vezérszavát és őrangyalát tekintétek, mely nélkül maholnap egy, a töröknél nem jobb északi hullám nyelhet el bennünket... Legyen a magyar nyelv azon Ararát számunkra, melyhez megkössük polgári alkotmányunk hajóját, az igazság, munka és testvéri szeretet kincseivel bővelkedőt” – hangsúlyozza a magyar nyelv fontosságát Vajda a Zsidókról előszavában. S többen hallgatnak is rá. A reformkor idején két nyelvű imakönyvek, hittankönyvek látnak napvilágot, vannak, akik magyar nyelven tartják zsinagógai szónoklataikat. Kiemelkedik közülük a nagy tudós és hazafi, Löw Lipót, aki különösen nagy erővel munkál a zsidóság egyenjogúsításán, az asszimiláción, aki szinte elsőként gyakorlatoztatja a magyar nyelv használatát az egyházi szertartásokon.

A magyar reformkor szerteágazó, újító, mo-

dernizáló törekvéseinek alakjai, sok jóézésű személyiségei közül kiemelkedik tehát a 205 esztendeje született Vajda Péter is, aki miután felhagy orvosi pályára állásával, számos elbeszélést, regényt, novellát, verset és fordítást ad közre, illetve felvilágosult nézeteket hirdetve, legtöbbször igencsak bátran vállal kockázatot a hatalommal szemben. De mindezek mellett Ballagi Mórral országos hírűvé emelik a szarvasi lutheránusok iskoláját, ahová több zsidó származású diák is jár. Vajda itt, ezen iskola falai közt tartja népszerű előadásait, melyeket a város lakossága is nagy számban hallgat. Az Erkölcsei beszédek címmel elhangzó és papíron is fennmaradó, szabad szellemű Vajda-gondolatok miatt hamar vizsgálat indul. „Anarchikus politikai felfogás, vallások felforgatása” a vád, a hír feljut még V. Ferdinándig is, de jóakarató egyházi vezetőknek köszönhetően sohasem kerül sor ítéletre. Igaz, a tudós költő hirtelen halála is befolyásolja ezt. Ószintén gyászolja a nép, méltó síremlékének állításáért adakozás is indul Szarvason. Az azóta eltelt közel százhetven esztendő óta szülőfalujában, működésének színhelyein és másol is intézmények, utcák, lakótelepek, szobrok őrzik nevét, emlékét. Azonban írásait kevesen lapozzák, gondolatait ritkán idézik. Legutóbb közel tíz esztendővel ezelőtt, az akkori Oktatási Minisztérium támogatásával láttak napvilágot összegyűjtött művei egy kötetben*, mely igazán értékes, s élvezetes olvasást nyújthat a Vajda iránt érdeklődőnek.

Például Vajda Péter gondolatai a világ mozgatójáról ma is kedvesek:

„...Hitegységre kell törekednünk. A természetben egy jó atya mutatkozik, kinek atyai gondja s alkotói szeretete mindenhová kiterjed. Ő fölküldi napját a pillangós színtűt, mint az embernek, kizöldíti a tölgyet, hogy levelei tápláljanak egy egész világot apró lényekből, gyümölcse eledelül szolgáljon állatoknak s árnyában az ember pihenessen, s gyönyörköd-jék. Szellőt küld a tengerre, hogy éltesse a vizeteket és benne a milliárd állatokat a nagy cethaltal a legkisebb féregig, hogy az emberek hajói gyors menetel kapjanak rajta, átszökös-senek a hullámokon és világrészek áldásait, kincseit hozzák nekünk...”

Szeretete beszél hozzánk a napfényben, holdvilágban, a rezgő csillagokban, esőben és viharban, az évszakok forgásában. Szeretettel alkotta ő mindent, legcélszerűbben rendeltetéséhez. Szeretete legszebb gyöngyül állítja az embert a világra, fölruházva őt testi s lelki elsőségekkel, hogy koronája legyen a teremtésnek... Isten a legnagyobb bölcsességgel rendezte el a természetet. Vannak emberek, kik e rendezésnek ellene akartak szólni, jobbítani akartak rajta: a rövidlátó bohók, kik meg nem gondolák, hogy mi csak bámulni is kevesek, gyöngék vagyunk azon nagy összehangzást és célszerűséget, mely isten műveiben, a világban látható...”

-kz-

* Mudra Viktória – Zákány Tóth Péter (vál., szöveg., jegyz.): Vajda Péter művei. Budapest, 2004, Kortárs Könyvkiadó.

98 éves korában elhunyt Irena Sendler, a Világ Igaza

Amikor letartóztatták Irena Sendlert, már 2500 gyermeket szöktetett meg a varsói gettóból. Táskában, koporsóban, szerszámolásában.

Gyerekeket csempészett bőröndben, mentőautóban, koporsóban, csatornában, hátizsákban, és egy alkalommal szerszámolásában. Azok, akiket megmentett, csak a fedőnevét ismerik: Jolanta. Nagy gondossággal tartotta titokban minden kis védeence nevét, és mindent megtett azért, hogy a zsidó gyerekeket megmentse a náciaktól. A gyerekek többsége később újra találkozhatott a családjával. Irena Sendler az egyik legemlékezetesebb figurája volt a második világháborúnak.

Mire a németek végül elfogták, a római katolikus vallású szociális munkás 2500 zsidó csecsemőt és kisgyereket mentett meg a deportálástól és a koncentrációs táboroktól. Talpraesetten szöktette ki őket a szigorúan őrzött varsói gettóból. Irataikat a szomszédja kertjében lévő almafa alá ásta el két üvegben.

Megverték, megkínózták, a Gestapo halálra ítélte, és kivégzése napját is kijelölték. De Irenát nem tudták megfogni, titkait nem árulta el, és végül megmenekült. Néhány héttel ezelőtt hunyt el, 98 éves korában, varsói lakásában.

– Arra neveltek, hogy segítsek az embereknek a bajban, tekintet nélkül vallásra és nemzetiségre – mondta. – A hős szó nagyon idegesít engem. Ennek az ellenkezője igaz: nem vagyok hős, sőt, mélyleges lelkiismeret-furdalást érzek amiatt, hogy csak ennyit tudtam tenni.

Irena mindig nagyon vágyott arra, hogy jót tegyen, és ezt a szüleitől tanulta. Apja lengyel orvos volt, egy kisvárosban élt Varsó mellett. A legtöbb páciense szegény zsidó volt. Irena hétéves volt, amikor az apja tüdőbetegségben meghalt.

Amikor 1939 szeptemberében a németek megszállták Lengyelországot, Irena vezető adminisztrátorként dolgozott egy szociális irodában, Varsóban. Ő volt a felelős azért, hogy a város szegény lakossága élelmet és segílyt kapjon. Amikor a náci elkezdték üldözni a zsidókat, az állami gondoskodást kiterjesztette az üldözöttekre is. Hogy eltitkolja származásukat, kitalált keresztény neveket adott nekik.

A helyzet 1940 őszén változott meg drámaian, amikor a német hatóságok felépítették a varsói gettót. Mintegy 440 000 zsidót – a város lakosságának

több mint harmadát – költöztettek a 16 háztömbös területre, amely körül magas falat emeltek. A gettó egyfajta nyitott börtönként funkcionált, elszigetelte a zsidókat, mielőtt a treblinkai haláltáborba küldték volna őket. A gettóban járvány és éhezés ütötte fel a fejét. Minden hónapban ötezen haltak meg.

1942 júliusában a náci belekezdtek a Reinhard-hadműveletbe, amelyben 250 000 zsidót deportáltak Treblinkába. A „Végső megoldás” kivitelezése elkezdődött.

Irena elborzadt. Érezte, segítenie kell, így hát csatlakozott a Zegota nevű földalatti szervezethez, amelyet a száműzött lengyel kormány hozott létre, hogy segítsen a lengyel zsidók megmentésében. 1942 végén Irenát nevezték ki a gyermekekkel foglalkozó részleg vezetőjévé. Különleges munkája ekkor kezdődött. Különösen veszélyes körülmények között annyi zsidó gyermeket kellett kimentenie a gettóból, amennyit csak tud.

Az első probléma, amivel szembe kellett néznie, az az, hogy bejusson a gettóba, és kijusson onnan. A németek ugyanis minden mozgást szigorúan ellenőriztek.

Ez az akadály azonban elhárult, amikor hivatalos iratokat kért és kapott a város fertőzőkórházától. Ezzel az álcával – és a gettóban gyorsan terjedő betegségek segítségével – naponta látogathatta az elkerített területet. Amikor belül volt, hordta a sárga Dávid-csillagot, minden zsidó megkülönböztető jelzését, hogy kimutassa szolidaritását a szenvedőkkel, és hogy elvegyülhessen az emberek között. Természetesen nem egyedül dolgozott: Irena feladata volt, hogy kiépítse hálózatát, amelyben két tucat konspirátor segített neki.

Néhányukat azzal bízta meg, hogy csempézzék ki a gyerekeket, másoknak az volt a feladata, hogy a gettón kívül otthont találjon nekik, a harmadik csoportnak pedig hamis papírokkal kellett ellátnia a gyerekeket.

A módszer, ahogyan a gyerekeket kicsempészték a gettóból, nemcsak zseniális volt, hanem olykor – a körülményektől függően – bizarr is. Az egyik állandóan alkalmazott trükk azt volt, hogy a gyerekeket egy beteg ember alá fektették, akit kórházba vittek a mentőautóval. Más gyerekeket a templomon és a bíróság épületén keresztül sikerült megszöktetni, ezeknek az épületeknek a gettón kívülre is nyílt ajtajuk. Voltak olyan gyerekek, akiket a csatornákon keresztül vittek ki a gettóból. A legkisebbeket háti-

zsákba, dobozokba vagy kerek bőröndökbe rejtették. Koporsó, hátizsák és krumplicsák segítségével sikerült kicsempésznü a gyerekeket.

Irena először az árva gyerekeket igyekezett kimenekíteni, de amikor tudomására jutott, hogy a „Végső megoldás” tervének végrehajtása egyre nagyobb méreteket ölt, minden gyermeket védettnek nyilvánított, és kötelességének érezte megszöktetni őket a gettóból. Gyakran mondta: a gyerekek kimenekítésének legnehezebb része az volt, amikor meggyőzte a szülőket, hogy engedjék elvinni a gyerekeket, különben a biztos halál vár rájuk.

– Garantálni tudja, hogy életben maradnak? – kérdezték a szenvedő anyák.

– Nem. De ha itt maradnak, akkor bizonyosan meg fognak halni – hangzott a sokkoló válasz. – Nem kell bízniuk bennem, de mi mást tehetnének? – kérdezett vissza Irena.

Néha, amikor képtelen volt rábeszélni a szülőket, hogy engedjék el a gyereket, másnap újra visszament a családdhoz. Előfordult, hogy már nem találta őket a gettóban: az éjjel Treblinkába vitték őket. De több ezer anya és apa hozta meg a szívet megszakító döntést, és adták oda Irenának gyermekeiket.

– Álmaimban még most is hallom a gyerekek sírását, amikor elváltak a szüleiktől.

Az egyik gyereket Elzbieta Ficowskának hívták. Csak néhány hónapos volt, amikor az anyja odaadta Irenának. Egy szerelő belerakta a szerszámolásába, néhány tégladarabot rakott a láda tetejére, és kivitte a kislányt a gettóból.

Elzbieta nem látta viszont az anyját. Az egyetlen bizonyíték, hogy a gettóban volt, nem más, mint egy ezüstkanál a nevével és a születési dátumával. A kanalat még az anyja adta Irenának. Elzbieta, aki még ma is él, azt mondta: három anyja van. A biológiai anyja, aki világra hozta, az a nő, aki gondoskodott róla, amikor kikerült a gettóból, és Irena, aki a biztos haláltól mentette meg.

A legtöbb gyerek új papírokat kapott, és így árvaházba kerülhetett. Sokakat családoknál helyeztek el. A gyerekeknek a zsidó imák helyett meg kellett tanulniuk a katolikus imákat, nehogy elárulják magukat.

Irena minden gyerekről vezetett feljegyzést. Ez egy kódolt szöveg volt, amit papír zsebkendőkre írt fel. A gyerekek személyazonosságát rejtő zsebkendőket két üvegpalackba tette,

és a német hadsereg barakkjai mellett álló almafa alá ásta el. Igaz, ez nem a legideálisabb hely volt, mert az üveg papír zsebkendőkre feljegyzett adatokat, és átadta azt a zsidó egyház képviselőinek.

Végül a németek tudomást szereztek Irena gyermekmentő tevékenységéről, és 1943 októberében a Gestapo letartóztatta. A hírhedt varsói Pawiak börtönbe vitték, amelyet a náci szinte koncentrációs táborrá változtattak. Irena vallatója egy fiatal német nő volt, aki tökéletesen beszélt lengyelül. Amikor Irena megtagadta, hogy felfedje a Zegota hálózat tagjait és működését, a nő eltörte a kezét és a lábait.

Irenát halálra ítélték – ezt utólag tudta meg –, és a börtönből egy erdőbe vitték, hogy kivégezzék. Úgy döntöttek, agyonlövők. Az ítélet azonban soha nem hajtották végre. A németek ugyanis úgy gondolták, példát statuálnak, és Irena fotóját Varsó-szerte kiragasztották a szöveggel együtt, hogy halálra ítélték. A földalatti mozgalomban működő társai így tudomást szereztek minderről, és megvesztegették a kivégzőosztag vezetőjét.

A háború hátralévő részében

Irenának bujkálnia kellett. De amint véget ért a háború, azonnal kiásta az almafa alá rejtett palackokat, magához vette a kimenekített gyerekekről papír zsebkendőkre feljegyzett adatokat, és átadta azt a zsidó egyház képviselőinek.

Sajnos nagyon sok család a holokauszt áldozatául esett. Nagyon sok árván maradt gyerek annál a családnál maradt, akik a gettóból való szökésük után befogadták őket. Igazi szülőkre sokan már nem is emlékeztek, hiszen csecsemőként menekültek meg a náci karmai közül. Mintegy 500 gyermek Izraelbe került, hogy új életet kezdjen. További 500 gyermek sorsa ismeretlen: a háború után szétszéledtek.

És mi történt Irenával?

Férjhez ment, két gyermekük született. De a háború utáni kommunista Lengyelországban hősi tetteit nem tették közzé, és a hivatalos rezsim, amely nem rokonszenvezett a zsidókkal, rosszalóan tekintett rá. De amikor az általa megmentett gyermekek felnőttek, Irena tetteit nem maradhatott többé titokban.

1983-ban Izrael a Világ Igaza kitüntetéssel ismerte el tetteit. Ez a legmagasabb szintű elismerés, amit Izrael államtól nem zsidó ember kaphat. Az ünnepségen az egyik lány, akit gyermekként megmentett, a ma orvosként tevékenykedő Teresa Kerner idézte fel, hogyan menekítette ki őt Irena a gettóból, hogyan mentett meg a szomszédos házból gyerekeket, és hogyan talált neki otthont a háború befejezése előtt két évvel.

Végül a posztkommunista Lengyelország is a civileknek járó legmagasabb rangú kitüntetés adományozta Irenának 2003-ban. Tavaly pedig Nobel-békedíjra jelölték. Irena tetteit a német gyároséhoz, Oskar Schindleréhez hasonlítják, akiről filmet forgattak és könyvet is írtak.

Irena életének utolsó éveit kényszerben töltötte – a Gestapo kínzásából sosem gyógyult fel teljesen.

Néhány hónappal a halála előtt azt mondta: „A második világháború után úgy tűnt, az emberiség megértette: olyan dolgok történtek, amik soha többé nem történhetnek meg még egyszer. De ma úgy látom: az emberiség nem értett meg semmit. A vallási, törzsi, nemzeti háborúk folytatódnak. A világ egy része ma is vértengerben úszik. Szeretettel, alázattal és toleranciával azonban jobba tehetjük.”

kisalfold.hu / Daily Mail
(fordította: Nyemcsok Éva)

Megemlékezés a Páva utcában

Kamenyec-Podolszkij

A 72. évfordulón rendezett megemlékezésen Szita Szabolcs, a Holokauszt Emlékközpont igazgatójának nyitóbeszéde után Gellért Ádám nemzetközi jogász előadása hangzott el „Az 1941-es deportálások és Szirtes Zoltán küzdelme az igazságért” címmel, melyben leg-

újabb kutatásának eredményeiről számolt be. Majd Kirschner Péter, a Mazsike elnöke olvasta fel az évforduló alkalmából az emlékközponttal közösen készített felhívását, melyben szorgalmazza, hogy a kormány a 2014-es emlékvé tiszteletére állítson emléktáblát az események helyszínén. Ezt követően Gábor Éva, a de-

portálások egyik túlélője és Szirtes András rendező emlékezett édesapjára, Szirtes Zoltán érdemeire. A megemlékezés, melyen a Szirtes család több tagja is jelen volt, a Holokauszt Emlékközpont udvarán, a körösmézei események mementójaként 2011-ben avatott emléktáblánál mécsesgyújtással zárult.

A történelmi tényekről

A német megszállás és 1944 tavaszának eseményei előtt az egyik leg súlyosabb atrocitás a Magyarországon élő zsidóság ellen a Kamenyec-Podolszkijnál történt mészárlás volt. A KEOKH (Külföldiek Ellenőrző Országos Központi Hatóság) által összegyűjtött, majd Körösmezőre szállított körülbelül 20 000 „hontalannak” minősített zsidót a magyar hatóságok először a magyar katonai közigazgatás alatt álló galíciai hadművelési területre dobták át. Német egységek Kamenyec-Podolszkij közelében, 1941. augusztus 27/29-én közvetlen közleről leadott tarkólvéssel végezték ki a védtelen áldozatokat. Az itt meggyilkolt magyaror-

szági áldozatok számát 11 000-re teszik. Az események feltárása mind a mai napig befejezetlen.

Szirtes Zoltán (1916–1997)

Szirtes Zoltán úttörő szerepet játszott abban, hogy a magyar történelmi emlékezés részévé váljanak az 1941-es deportálások eseményei. A kilencvenes évek elején elindította és motorja volt annak a küzdelemnek, amely megpróbálta elérni, hogy a magyar állam legalább közvetve elismerje a felelősségét. Személyes igazságkereső, a történet felderítéséért állhatatosan dolgozó személyiség volt. „Temetetlen halottaink” címmel adta ki kutatásának eredményeit, a hatóságokkal vívott, néha szélmalomharcra emlékeztető fél évtizedes küzdelme során szerzett tapasztalatait. Már nem élhette meg, hogy kezébe vegye a győzelemmel felérő, őt igazoló ügyviszi határozatot. A megemlékezés egyben tiszteltetés az ő elfeledett, akadályokat nem ismerő, áldozatos és példaként állítható tevékenysége előtt.

IZRAELI

SZÍNES

Okos kütyük országa

Angolul ez így hangzik: *smart-phone nation*. Okostelefon-nemzet. Statisztikák adták újabban Izraelnek ezt a jelzőt. A smartphone [szmartfón] a legújabb típusú, számítógéppel kombinált, mikrofonnal és kamerával, internetes böngészővel és sok egyéb felszerelt mobiltelefonokat jelent, amelyek az utóbbi években törtek be az izraeli piacra. Főként az ilyesmire fogékony ifjúságot hódították meg.

Alig két éve Izrael már kapott egy ehhez hasonló hangzású jelzőt: *startup nation*. A startup [sztartap] kezdő vállalkozást jelent, amely a számítástechnikai ágazatban valamilyen új és merész ötlettel tör be a piacra, néha pimaszul fiatal vállalkozókkal, szerény tőkével, de annál megalapozottabb tudással és hatalmas lelkesedéssel. Izrael a maga alig 8 milliós népességével az egyik kiugró sikertörténete a bátor üzleti kezdeményezéseknek.

Visszatérve az okos és egyre rafináltabb mobiltelefonhoz: lehet rajta zenét hallgatni, a földkerekség szinte minden rádióállomását venni, egyre több televízióműsort vagy videofilmet nézni, az interneten böngészni – sőt még telefonálni is. Mondani sem kell, hogy hasonló készülékek tulajdonosaival videobeszélgetést is folytathatunk, vagyis a partnerek láthatják egymást. A színes mozgókép, a konferenciabeszélgetés – több résztvevő csesej – már nem számít újdonságnak.

A Google keresőgép és a mögötte álló milliárdos vállalat által minap elvégzett felmérés kimutatta, hogy Izrael lakosságának 57 százaléka használja rendszeresen az okos mobiltelefonokat. (Ebben csak Nagy-Britannia előzi meg, ott az arány 62 százalékos). Vagyis a lakosság több mint a

fele használja rendszeresen a tenyérbe férő, zsebbe csúsztatható mini-gólemet. Ám ha tekintetbe vesszük, hogy a nagyon kis gyerekek és a nagyon nagy felnőttek nem használják, egyes vallási közösségek is ódzkodnak tőle, akkor az arány jóval nagyobb. A magastechnika, a virtuális, vagyis mesterséges eszközök által összefogott-szervezett társadalom minden napjaink valósága lett.

Az izraeliek számítástechnika iránti különleges vonzalmára az is jellemző, hogy az okostelefonok itteni megjelenése éveket késített a fejlett nyugati országokhoz képest: ide csak 2009-ben érkezett el, és ezt a meredek felfutást alig 3 év alatt érte el.

A kis készülékek egyik hátránya, a kicsi képernyő sem zavarja különösebben az izraeli felhasználót: asztali vagy laptop gépe helyett 93 százalék az okostelefonon böngészni a világháló száznyelvű, végtelenhez tartó tartalmát.

A marok-géniuszokhoz kifejlesztett célprogramokat, ismertebb kifejezéssel applikációkat – játékoktól szótárig, GPS-től (műholdas-térképes nyomkövető) miniatűr, de nagy felbontású fényképezőgép és videofelvétel – az izraeli tulajdonosok 84 százaléka használja rendszeresen.

Az okostelefon-technika a társadalmat is átforgatja. Az izraeli felhasználók több mint a fele jelentkezik be egy vagy több ismerkedési hálózatba, és szerez barátokat, sőt talál szerelmet a virtuális – vagyis csak az elektronikus hálón létező – világban.

Jó néhány gyerek már megszületett az okostelefon-hálózaton szerzett ismeretségekből: egyelőre még a szokványos módon...

H. L.

A kvitlik az Olajfák hegyére mennek

Összegyűjtik a jeruzsálemi Siratófalba rejtett üzenőcédulákat. A papírokat ezután az Olajfák hegyére viszik, ahol a hagyományuk megfelelően elássák őket. A fal repedéseibe naponta több ezer cédulát dugnak.

A zsidó vallású emberek a 18. század óta rejtik el a hagyomány szerint Istennek szóló kéréseiket a fal repedéseiben.

euronews

Akadálymentesítik Jeruzsálem óvárosát

A jeruzsálemi városháza programot indított az óváros, a szent helyek és a történelmi nevezetességek akadálymentesítésére – írta a *Jisráél Hájom* (Izrael Ma) napilap.

„Az új program kényelmesebbé és könnyebben hozzáférhetővé teszi a várost a fogyatékkal élők számára” – közölte *Nir Barkat* polgármester, hozzátéve, hogy kötelességük elérhetővé tenni a nyilvános helyeket.

Két szakaszban folynak majd az átépítések. Az első, már 2014 közepén befejeződő időszakban az óváros nyilvános tereit teszik kerekesszékekkel járhatóvá, majd a második, 2017-ben véget érő lépcsőben a magánvállalkozások, üzletek is elérhetővé válnak mindenki számára.

Már ma is több akadálymentes sétaúton lehet eljutni a legfontosabb turisztikai nevezetességekhez, de a terv a történelmi óváros falain belül minden utcát akadálymentesít, ami nem csekély feladat a ma még lépcsős síkatorokban.

A városháza szakemberei már

hozzá is kezdtek a terület feltérképezéséhez, számítógépes rendszer segítségével felméri az utcákat, a járdákat, a szintkülönbségeket földrajzi adatait, majd ennek alapján megtervezik az akadálymentesítéshez szükséges munkálatokat.

MTI

Sok ezer állatvédő tüntetett Tel-Avivban

„Nézzetek a szemükbe” mottóval Izrael történetének legnagyobb állatvédő tüntetését rendezték meg Tel-Avivban, amelyen több ezren vettek részt.

Az állatvédők minden eddiginél nagyobb demonstrációt szerveztek, hogy felhívják a figyelmet az állatok szenvedéseire. Az alulról jövő és az interneten szervezett izraeli kezdeményezés követőre talált a világ negyven nagyobb városában, többek közt Londonban, Sydneyben, Münchenben, Chicagóban és több dél-afrikai településen.

Egész Izraelből érkeztek a de-

Jeruzsálem: építkeznek, tiltakoznak, megbeszélnek

Mialatt az előre megállapított ütemben és helyszíneken tovább folynak a palesztin-izraeli béketárgyalások, a jeruzsálemi önkormányzat bejelentette 1500 lakásegység építési tervét a főváros Ramat-Slomo negyedében.

Az 1995-ben alapított, nagyrészt ultravallásos zsidók által lakott negyed Kelet-Jeruzsálem része, amely 1948 és 1967 között Jordánia megszállása alá tartozott. Ezt a területet a Palesztin Önkormányzat a magáénak követeli. Ramat-Slomo szélső házait talán ha száz méter választja el a palesztin arab lakosságú Suáfát és Bét-Hanina negyedektől.

Jeruzsálem önkormányzatának szóvivője, *Brachie Sprung* közölte: a város vezetői jóváhagyták az építési projekt infrastruktúrájának lefektetését. A szóvivő szerint az építkezést a szokásos hivatali eljárások sora előzi meg, és a kormány jóváhagyása is szükséges, így a megkezdésig évek is eltelhetnek.

A bejelentés, bár még csak egy tervről szól, így is alááshatja a közel-múltban felújított izraeli-palesztin rendezési tárgyalásokat.

Az izraeli építkezés a főváros keleti felében a palesztin politikusok mumsa. Ők egyrészt azért aggodnának, mert a masszív jeruzsálemi építkezések kész tényeket teremtenek – Jeruzsálem 800 ezer lakosából ma körülbelül 550 ezer zsidó és 250 ezer arab –, másrészt attól tartanak, hogy a Kelet-Jeruzsálem és a Holt-tenger közötti vékony területszakasz beépítése és zsidók általi betelepítése kettévágja a Nyugati Parton (Ciszjordániában) tervezett palesztin államot.

A Nyugati Part régiót már amúgy is jelentős távolság – legközelebbi pontjaikat 30 kilométer – választja el a Gázai övezettől, amely utóbbi lényegében Hamasz uralta enkláv, és nem fogad el utasításokat Ramallahtól. Így egy három részre szabdaltsz palesztin állam jönne létre Izrael keleti, illetve déli határán – ha egyáltalán.

Az építkezések, illetve ilyen tervek bejelentése már többször idézett elő feszültséget az Egyesült Államok és Izrael között.

Jeruzsálem keleti részében – beleértve az óváros újjáépített zsidó negyedét – ma körülbelül 200 ezer zsidó él.

A palesztinok mindennek ellenére folytatják a megbeszéléseket. Hogy meddig? Addig minden bizonnyal, ameddig az utolsó, szám szerint száznegyedik, gyilkosságért elítélt palesztint Izrael ígérete szerint ki nem engedni a börtönből.

Halmos László, Rehovot

Nincs új a nap alatt!

Van úgy, hogy az ember békés álmát maga mögött hagyva, beidegződött szokás szerint a napot újságolvasással kezdi. És vannak békésnek induló reggelek, amelyeket egy pillanat alatt a biztosíték kicsapódása követ. Na ilyenkor nem szabad belekezdeni új blogbejegyzés írásába, sőt tízig-százig számolva, mindenféle véleményalkotást mellőzni kell.

Lassan számoltam és ezérig, íme az eredmény!

Nyílt levél... és most bajban vagyok. A címzettet – úgy tanultam – meg kell szólítani. De hogyan? Kedves? – Nem, egyáltalán! Tisztelt? – Na az végképp nem! A kettős mérce nagymestere? – Ez már közelít! Aljast mégsem írhatok – még beperel igazmondásért!

Maradjunk annyiban, hogy:

Rövid emlékeztető Európa, figyelj!

Te, akinek jól jött az ősök pénze, hogy fegyverkezess a szomszédaid ellen, majd a visszafizetést elkerülendő, a kiűzetést választottad! Te, akinek jók voltak az ősök, amíg általuk elmondhattad, hogy vannak polgáraid! Te, aki megakadályoztad a zsidó állam időben történő újjáalakítását, és ezzel segédkezett nyújtottál egy örült rendszer elmebeteg vezetőjének az ősök gázba küldéséhez! Te, akiben csak annyi tisztesség maradt – bár ezt inkább lelkiismeret-furdalásnak nevezném –, hogy a vézskorszakot követően nyögvenyelősen, de mégis rábólintottál a modern zsidó állam felépítésére! Te, aki házad táját szinte zsidómentessé tette! Te, aki kényelmes karosszékedből, ölbe tett kézzel nézted végig az alig 48 órás újszülött harcát hat szomszédja összehangolt, egyidejű támadásával szemben! Te, akinek egyetlen szava nem volt az Izraelért ért további háborúk során sem! Te, aki évtizedek óta hallgatsz, holott ismered Irán Izraellel szembeni uszító hadjáratát, és minden bizonyíték a kezdedben van atomprogramjukat illetően! Te, aki 65 éve mást sem teszel, mint tudomásul veszed az Izrael polgári lakossága ellen irányuló terrortámadásokat, családgyilkosságokat! Te, aki csendes szemlélője vagy a síriai vérfürdőnek! Te, aki hallgatsz, és állintézkedéseket fogantatosítasz a terjedő európai antiszemitizmussal szemben! Te, aki megkérdőjelezte a kóser finágás létjogosultságát! Te, aki aláásod az izraeli demokráciát azzal, hogy finanszírod a szélsőbaloldali szervezeteket és az „emberjogi aktivistákat”! – Természetesen csak Izrael ellenében! Te, aki a palesztinok legnagyobb anyagi támogatója vagy, és ezzel nyíltan támogatod a terrorizmust és a korrupciót! Te, aki annyira gyűlölöd Izrael, hogy nem vagy hajlandó a terroristák listájára felvenni a Hezbollahot annak ellenére sem, hogy köztudott a Szíriában játszott szerepe!

Te most megszólalsz! Bár maradtál volna csöndben, akkor nem járatod le magad a kellenél jobban!

Európa, Te beteg vagy! Gyógyíthatatlanul! Betegséged neve: antiszemitizmus! Ahelyett, hogy kezelnéd, úgy vagy vele, mint a zugivó, aki a látszatra – ameddig lehet – megpróbál adni. Te úgy adsz a látszatra, hogy elhited a világ kevésbé fertőzött részével, hogy az, amit lát, nem is antiszemitizmus, hanem Izrael „jogos” bírálata!

Hát vedd tudomásul, hogy Auschwitz után ehhez nincs erkölcsi alapod!

Különösen nincs erkölcsi alapod arra, hogy bármely ország állampolgárainak egy részét megbélyegezd, mert ezzel az erővel Izrael is semmissé tekintheti a háborúk után kialakult európai országghatárokat. Tudatom veled, hogy Te is telepes vagy ezen a bolygón!

Most pedig kezdhetsz a dátumszerű felsorolását azoknak az alkalmaknak, amikor megtehetted volna, hogy az asztalra csapsz, és érvényt szerzel az izraeli-palesztin „béketárgyalások” során elfogadottaknak. Kezddve Oslóval és befejezve a 2010-ben még el sem kezdett, de máris félbeszakadt tárgyalások ismertetésével. De Te hallgattál, amikor a szerződésben foglaltakat a palesztin fél megszegte, hallgattál akkor is, amikor a polgári lakosságok vették célba rakétáikkal, hallgattál a Vogel család lemészárlásakor, és sorolhatnám napestig.

Alsóags megszólalásaid rendre akkor hangzottak el, amikor a palesztin érdekeket kellett védened. Mérsékletre intted Izrael, amiért „aránytalan” visszacsapással élt.

Gyáva vagy, Európa, és számító! Szükséged van az arab olajra, és ezért mindenre képes vagy! Minden kivizsgálás nélkül félted el Izraelt a közel-múltban három esetben is, de amikor kiderült, hogy a videofelvételek manipuláltak, hogy azt a palesztin érdekeknek megfelelően vágták össze európai sajtómunkások – megint csak hallgattál!

Európa! Túllépted a zöld vonalat! Rádadásul kiderült, hogy fogalmad sincs, mit beszélsz! Szankciókat alkalmazol a Júda-Somron területén élő, általad telepeseknek nevezett emberekre, idesorolod Jeruzsálem keleti részének zsidó lakosságát, és nem átalod idekeverni a Golánt? Hát kérdezlek, a Golánnak mi köze van az izraeli-palesztin megegyezéshez? Tovább kérdezlek! Ki az, akivel ma szír oldalról tárgyalni lehet? Az oroszok által támogatott Aszad-rezsim, vagy a többségében idegen zsoldosokat tömörítő „felkelők”?

Kérdések után egy kérés! Állj elő egyetlen olyan dokumentummal, mely igazolja, hogy a ma magát „palesztin népek” nevező arabok valaha is tulajdonosai voltak ennek a földnek.

Megkönnyítem a dolgod! Ilyen irat nincs, már csak azért sem, mert Izrael jordán megszállás alól szabadította fel Jeruzsálemet és a nyugati partot. Figyelj! Ők sem anektálták! Úgyhogy keresd meg valamelyik török szultán még élő leszármazottját – csak hogy topon légy a közel-keleti történelemben.

Európa! Ostoba vagy! Ostoba a kísérleted gazdasági szankciókkal meghúzni az országghatárokat! Képmutató vagy és csótlásban szenvedsz! De leg-
alább mára már nyílt kártyákkal játszol!

Nincs új a nap alatt, Európa, te a régi vagy!!!

leharblog

FELHÍVÁS

A Hashava nevű izraeli szervezetet a Knesszet hozta létre azzal a céllal, hogy kárpótlást adjon azon személyek leszármazottainak, akiknek a felmenőik Izrael állam megalapítása előtt Palesztinában fektettek be pénzt, helyeztek el bankbetétet vagy vásároltak ingatlant. Ezek a büszke cionista emberek remélték, mielőbb újjáalakul a zsidó állam, azonban a Soá idején meggyilkolták őket, befektetéseik pedig Izraelben maradtak.

A Hashava honlapján online elérhető az adatbázis, amely alapján igényelhető a kárpótlás.

www.hashava.org.il

MTI

Halálmenetben sohase vedd le a cipődet

Elemér bácsi 101 éves

Ez a mostani generáció el sem akarja hinni, hogy az a sok borzalom megtörtént, de akkor könyörgöm, hol vannak ők, a családom? És az a négyezer-kétszáz szombathelyi zsidó? – fogalmaz a százegetedik születésnapját ünneplő Spiegler Elemér bácsi. A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége nevében békességet és nyugalmat kívánunk neki, bis 120.

Mi a titka? Talán hogy kilencvenkét évesen még maga varrta az unokák cipőit. Százeget évesen is naponként két újságot olvas át, kezeli a DVD-lejátszót, imádja a focit, az operetteket, és fáradhatatlanul bújjá a történelmi témájú könyveket. Egyre viszont kevesebb, és talán ez is a hosszú élet egyik titka: vigyázott arra, hogy jól aludjon, és kevés legyen a vacsora. Szereti a hasát és a magyaros kosztot, nem veti meg a kínai gyorsbűfeket sem. A tévében minden érdeklő, csak a sok „csinn-bumm” zene, azt nem szereti. Spiegler Elemér bácsi százegy éves, 1912. augusztus 24-én született. Vele beszélgettünk.

– Mit tudna tanácsolni a fiataloknak, hogy lehet ilyen sokáig élni?

– Azt tudom mondani, hogy nyugodt életet éljenek, nem szabad idegeskedni, másrészt ne kezdjenek semmilyen törvényellenes dologba, ne emeljenek kezét senkire. Fogadják el, hogy minden úgy a legjobb, ahogy van, úgysem tudunk változtatni rajta, akkor meg minek idegeskedni? Amikor egyéni sérelem ér, persze meg lehet érteni, ha valaki bánkodik, de minek azon idegeskedni, hogy megint felemelték a kenyér vagy a benzin árát? Ilyen dolgokon felesleges rágódnia. Pedig ha lett volna valakinek szomorúságra és aggodásra oka, az én vagyok.

Csak példaként, kint a koncentrációs táborban aki nekikeseredett, elkezdett siránkozni azon, hogy vajon mi lehet otthon, mi történt a család-

Spiegler Elemér. Bis 120!

(Fotó: Garai Antal)

dal, azt másnap vitték, annak vége volt. Volt bennem annyi tudatosság, hogy például amikor 1944 tavaszán bejöttek a németek, én Újdörögdon voltam munkaszolgálatos, orvosi igazolással még hazajöhöttem volna elbúcsúzni a családtól, de nem tettem. Helyette hosszú levelet írtam, telesírtam a papírt; de azt, hogy lás-sam anyámat, ahogy jajgat, tudni azt, milyen nyomorult helyzetben van, és én nem tudok rajta segíteni, azt nem bírtam volna ki.

Ez a mostani generáció el sem akarja hinni, hogy az a sok borzalom megtörtént, de akkor könyörgöm, hol vannak ők, a családom? És az a négyezer-kétszáz szombathelyi zsidó?

– Milyen volt zsidó gyereknek lenni a húszas-harmincas években?

– Amíg az első zsidótörvény meg nem jelent, nem lehetett érezni semmit. Nem volt antiszemitizmus. A történehez hozzátartozik, hogy a család itt élt Kámonban, ami egészen 1952-ig önálló község volt. A család-

dom nemigen tartotta a kapcsolatot a nagy szombathelyi zsidó polgárokkal, jóban voltak viszont a kámoniakkal. Ez volt a béke és a nyugalom szigete. Iparosok éltek itt, mi pedig szegény zsidók voltunk. Szombatonként apámmal eljártunk a zsinagógába, ők elég vallásos életet éltek, de amúgy mindenki élte a saját életét.

– Vallásos szellemben nevelték?

– Szüleim nagyon vallásosok voltak, szombaton tényleg semmit sem csináltak, betartották a parancsolatokat.

A papok voltak az elsők, akiket a 80 fős vagonból kidobtak

– Vallását mennyire tartja?

– Nézze, amikor Kassán betettek bennünket a vagonba, és irány a mauthauseni láger, egy vagonba kerültünk 8 katolikus pappal. Csupa olyan egyházi méltósággal, akiknek a felmenőik között lehettek ugyan zsidók, de maguk mélyen kereszté-

nyek voltak. Mindannyiuk reverenciában utazott, nyakukban ott lógott a feszület. Ment a vonat, időnként megállt, ahol halott volt, azokat ezeknél a pihenőknél kidobták. A papok voltak az elsők, akiket a 80 fős vagonból kihajítottak. A leghamarabb ők törtek össze, jobban káromkodtak, mint bárki más. Borzalmas volt. Nekem viszonylag jó helyem volt, nyitott vagonban utazhattam, hideg volt októberben éjszaka, képzelheti, a mozgó vonatban, szabad éj alatt.

Amikor aztán odaértünk a mauthauseni táborba – mintha ma lenne, magam előtt látom SS-keretlegényeket, horogkeresztes szalagokkal. Mindenünket levették, ami még maradt, egyedül a sziletppengét nem. Az öngyilkosság, az szabad volt.

– Tudták hova viszik? Egyáltalán hallottak ezekről a halálgyárakról?

– Senki sem tudta, mi lesz, annyit tudtunk, hogy dolgozni megyünk. Itthon a nők és a gyerekek maradtak – a munkaképes férfiakat mind elvitték már jóval korábban, munkaszolgálatra. Hogy lázadtunk volna fel? Lapáttal nemigen szoktak. A magyar hatóságok ráadásul olyan precíz kiszolgálták a németeket, hogy mindenre törvény volt. A zsidók pedig törvényisztező polgárok. És a német propaganda is kiválóan működött.

A saját barakkjánál senki sem látott tovább

– Amikor látták, mi folyik például a mauthauseni lágerben, nem estek pánikba?

– Nem láttuk át, mi történik. A saját barakkjánál, ahol be volt zsúfolva ezer ember, senki sem látott tovább. Szigorúan őriztek bennünket, nem mentek az információk.

– Meddig volt ott?

– Másfél hónapig, de másfél hónap ott olyan volt, mint kint tíz év. Kék-

fehér csíkos barakkban, sátorban aludtunk. A lágerből aztán gyalog mentünk tovább, reggel öt órakor, étlen-szomjan. Amikor aztán megérkeztünk egy nagy rét, pihenőt kaptunk, ott a réten magasra nőtt vadskókát találtam. Főnyeremény volt. Amikor nem néztek oda az örök (lelőhetek volna érte), leszabtam, és beletuszkoltam a zsebembe. Pár napi ételmem megvolt. A legfárasztóbb az volt, hogy amikor megálltunk valahol, akkor sem ülhattunk le, mert aki leült, annak vége volt, pár perc alatt a fáradtság a lábába ment, és utána nem tudott már talpra állni.

Tudja, mit csinált a magyar hadsereg?

– Fiatal éveit katonaként töltötte, aztán jött a munkaszolgálat, majd a láger...

– A magyar hadsereggel bevonultam a Felvidékre, aztán Kárpátalját is megjártam. 40 májusában bevonultunk Erdélybe, majd a Délvidékre. Ahová ment a magyar hadsereg, oda mentem én is. Majd jött a munkaszolgálat, aztán három láger is megjártam. Tudja, mit csinált a magyar hadsereg? Ezekről nemigen beszélünk. Nyílt színen raboltak-fosztogattak, a Donkanyarban a szemem láttára dobtak a tankcsapdába egy csecsemőt. Házakból kihajították a népeket, a nőket megbecstelenítették. (Új kutatások is megemlítik ezt, A magyar megszálló csapatok a Szovjetunióban c. könyvben. Levéltári dokumentumok [1941–1947], LHarmattan kiadó, 2013 szerk.) A magyar kormánynál jobb nem volt a németeknek, annyira kiszolgálták őket. Még lakodalomból is sok lett volna, nemhogy ennyi nélkülözésből. Nem lehet elmondani azt a sok éhezést és koplálást, hogyan vertek, nem lehet elmondani, min mentem keresztül.

Pais-H. Szilvia / nyugat.hu

MAGÉN ISTVÁN

Olvasónapló

Izrael Állam története (2.)

A történetek történelemm lesznek, a történelem tanúság, tanúsítvány, melyre hivatkozni lehet, talán mert világosabban értékel, ebben az esetben már tudomány, sőt filozófia. Lehet, hogy Martin Gilbert történetírása egyszer majd bibliussá válik. A modern kori izraeli történetírás felveti az ókori zsidó állam történetével való összehasonlítást. Izrael története című könyvének Remények és csapások 1937–1939 című fejezetében olvashatjuk:

„Késő délutánra elkészült egy új zsidó falu. Bungalókat állítottak fel, a falu határánál barikád emelkedett, és a lámpával és dinamóval felszerelt őrtornyot is üzembe helyezték. Amikor beesteledt, a halotti csendben felkapcsolták a lámpákat. Erősen megvilágította a környező pusztaságot. Jelképszerűségét mindenki értette, és ez volt az egyetlen olyan pillanat, amikor az építők engedélyezték maguknak egy csepp kis szentimentalizmust. (...) Egy területre visszatért a kétezer éve eltűnt civilizáció.”

A szentimentalizmus trónfosztásának világában, józan elfogulatlanságnak nevezett légkörében ez már „bibliai” esemény, illetve az arra való emlékezés az „egy csepp szentimentalizmus”. Meghatóva nem lehet országot építeni. Helyes módszer a tanulmányok jelentéseinek egybevetése ókori „jelentésekkel”, hiszen a Biblia népéről van szó, azokról, akik 5774 esztendővel ezelőtt a világ teremtéséért aggodtak, illetve csak a szellemiségükről. Felidézi a Tóra első szava által megnevezett kategóriát. A fent leírt események 1937-ben történtek, 5697-ben. Adottak voltak a legkeményebb feltételek. És mivel a zsidó hagyomány szerint az Isten által tett Teremtésnél jelen volt az összes, a valamikori jövőben majdan élő zsidó ember lelke, mint ahogyan ma is velünk vannak az összes halottaink és a még meg nem születettek, ezért a fenti események csak a bibliai történetek közül származtathatók.

„Az út a völgy keleti vége felé fut, majd északnak kanyarodik a szíriai határ felé. (...) az út kanyarulatában a teherautók letértek az útról a magas, buja gaz közé. De alig tettek meg néhány yardnyi utat, amikor újonnan vágott csapásra fordultak rá. (...) Éppen előttük parázslott fel egy cigarettá a sötétben. Ahogy közelebb mentek, a szemük előtt kirajzolódott egy fiú alakja, aki egy traktoron ült.”

Az „ösvény” áttételesen a filozófia ösvénye is lehet, olyan tevékenység, mely istenkeresést jelöl, igazságkeresést, mely Maimonidésznek a szabad akarat kérdésfeltevésével való problematikájához vezet. Különösen érdekes és valóság-szerű a traktoron ülő tizenhét éves fiatalember megnyilatkozása, aki az éjszaka sötétjében egyedül vállalkozott a veszélyes küldetésre, a terület feltűnés nélküli megtisztítására, és csak ennyit mond az érkezőknek: Sálom, sálom! Hákol böszéder! (Üdv, minden rendben!)

Az 1937-es év különösen jelentős volt a palesztinai zsidóság életében. Az 1936-os arab vérengzések után az ún. Peel-bizottság jelentése alapján felmerült Palesztina kettéosztásának szükségessége, melyet sem a zsidók, sem az arabok nem akartak, a zsidók azért nem, mert a Királyi Vizsgálóbizottság jelentése alapján „Weizman minden félelme beigazolódott. Eszerint ugyanis a zsidó állam egészen kicsi lenne”. Spirituális bölcsesség ez, valamiféle panasz aktualizálásának a befogadása, a soha meg nem jelenő gyász, esetleg felszabadulás a bukást jelentő kötelek alól. Olyan kötelek önkéntes felvétele, melyekkel magassabb rendű kötelek körvonalazódik, a szövetségé, mely soha nem szűnt meg. Dr. Weizman a következőket mondta:

„A zsidók nem azért mennek Palesztinába, hogy ősi hazájukban »mózesi hitű arabok« legyenek, vagy hogy német vagy lengyel gettóikat arab gettókkal váltsák fel. (...) Az embertelen

erőfeszítéseket Palesztinában nem azért tesszük, hogy a zsidó népet, mely ma – is a civilizáció élvonalában áll, egy csomó gátlástalan keleti politikusnak rendeljük alá.”

Vannak megállapítások, melyek megközelítőleg örök érvényűek. A fent idézett is az. Vannak fogalmak, melyeknek birtoklásáért harc folyik, gyakran ellentétes irányú érvelések, visszatérések és újraértelmezések. De vajon ha a honfoglaló Józsué harcait ugyanilyen fogalomrendszerbe illesztenék, nem ugyanilyen lehetőségeket találnánk-e? És például a magyarok honfoglalásának ugyanebbe a rendszerbe való beillesztésekor nem ugyanez történne? Ahhoz, hogy a lényeg közvetlenül meghatározható legyen, olyan okszerűségnek kell létrejönnie, mely megalapozza, eszmei tisztaságában is elfogadhatóvá teszi.

„A telepek alapítását erősen felgyorsították a terrorista akciók. 1937. november 9-én Jeruzsálemtől nyolcmérföldnyire, nyugatra, a hegyekben öt zsidó fiatal ölték meg az arabok. A következő év elején a Gordonia ifjúsági szervezet tagjai a lengyelországi Lodz városából egy éjszaka alatt bekerített kibucot építettek az ő emlékükre. A kibucnak a Máálé-Háhámisá (az öök mennybemenetele) nevet adták. Tagjai gyümölcsöskerteket és szőlőültetvényeket neveltek.”

Gyümölcsöskerteket, szőlőültetvényeket és hitet, mely azon alapszik, hogy a döntő lépések milyen nyilvánvalóságát tesszük lehetővé. Amíg a filozófia rangos üzeneteket keres, valamely fogalom megszerzéséért folytat harcot, addig a hit tulajdonképpen a fogalom birtoklásáért, azaz teljességéért, tehát nemcsak az alapjelentéséből, hanem annak kommentárjaiból is részesedni akar. A gondolati erőfeszítésnek azokat a céljait kell követni, melyek visszavezetnek az alaptanításhoz. A meggyilkolt zsidó fiatalok teológiai megnyilatkozásaként és nem köztes megoldásként bekerültek az örökkévalóságba. „A lélek a Teremtőjéhez való visszatérésekor képes felfogni a mindenség teljességét...” – írja Staller Tamás. Az alapítók kinyilvánítják a névadás Isten teremtményei számára közös, költői formációját. A kérdés azonban érzékenyebb és bonyolultabb egy létező csoportosításnál. A mennybemenetel, mint Illés profétánál, Istennel való mindennapi kapcsolatra utal.

Mose Dájan ezt jegyezte fel emlékirataiban: „A hegytetőn felállítottunk egy fa őrtornyot, és

kiépítettük a szokásos kerítést, azaz dupla falak közé földet és nagy köveket tömtünk. Azt reméltük, hogy nappal csinálhatjuk majd ezt, és a sátrakból álló táborhelyet majd az éjszaka sötéteje óvja, mivel akkorra vártuk az első támadást. De leszállt az éj, és még nem fejeztük be az erődítményt. Túl sok mindent kellett volna megcsinálni, és hátráltatott minket az erős szél is. Még a sátrakat sem tudtuk felállítani.

Éjfélkor pedig megtámadtak bennünket.”

A részletek jeleivel való találkozás nagyvonalú. Pozitív gondolkodásában van valami kezdeti. Tudjuk, érezzük, hogy nem csupán lehetőség. Látjuk, felidézük a történelem esetlegességének frontvonalát. A kötelek nem oldódik fel, még szorosabb lesz, választanunk kell. „A zsidók lassan megkerülték a Holt-tenger déli mellékét, (...) és végre elérték Gileád földjére. Ez a vidék körülbelül nyolcszáz méterrel magasabban fekszik a Jordán völgyénél” – fejt ki Gaston Maspero A zsidók ókori története című munkájában.

A részletekben az önmegértés tanúságtétele rejlik.

Ahhoz, hogy egy nép és annak cselekedetei közvetlenül meghatározhatóak legyenek, a viszonyok hasonlóságát kell választani, miközben tudjuk, hogy az arány nem egyszerűen matematikai viszony, felvetése hasonlóságot feltételez.

„1937-ben a legfontosabb cionista feladat a védelem és a párbeszéd volt. Ez év tavaszán egy volt Hágáná-tiszt, Joszéf Ávidár szerte az országban kiképző tanfolyamokat szervezett, hogy megtanítsa azokat a technikákat, melyek az előző év arab támadásai során beváltak. (...) 1937 nyarán háromnapos tanfolyam volt Kirját-Avánimban, a Jeruzsálemtől nem messze fekvő kibucban, ahonnan egy évvel korábban az első éjszakai őrzőjáratok elindultak.”

A könyv nyelvezete tiszta, világos és közérthető, mely a fordító, Baráth Katalin érdeme is.

Az események leírásai tömörek. A személy- és helységnevek pontosak. Érződik az író otthonossága, az izraeli emberek ismerete. A valóság hi-telesen, dokumentumszerűen feldolgozott eseményei, mint a Siratófal kövei közé bedugdosott kívánságlevelek, a történelem nagy egészének falába illeszkednek.

(folytatjuk)

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigei Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. Telefon: 320-4778. www.dr.viragden-tal.hu és www.mini-implantatum.hu

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Otthoni szakápolást vállalunk Budapest területén, szükség esetén egyedi szakorvosi ellátással és gyógyászati segédeszközök helyszíni telepítésével. Együttműködünk a házi orvossal, kórházi szakorvosokkal. Kóser étkeztetést is biztosítunk. Szakmai működési engedéllyel és felelősségbiztosítással rendelkezünk. Tartós megrendelés esetén árkedvezményt adunk. E-mail cím: alarmcentrum@alarmcentrum.hu, 24 órás telefon: +36-30-443-1016.

Licítés eljárásaladó ingatlanok!

Bp. III., Czetz János u. 67. sz. alatt 30 m²-es garázs. Kiképzési ár: 2 000 000 Ft.

Gyömrőn 730,35 m²-es kastély 9398 m²-es telekkel és 9758 m²-es kerttel. Kiképzési ár: 95 000 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 604 m²-es telek. Kiképzési ár: 3 900 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 603 m²-es telek. Kiképzési ár: 3 860 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 620 m²-es telek. Kiképzési ár: 4 000 000 Ft.

Sárbogárd, Ady Endre úton 38 m²-es, egyszobás, komfortos örökklakás. Kiképzési ár: 3 900 000 Ft.

Göd, Teleki Pál utcában 535 m²-es telken 53 m²-es, kétszobás, összközműves, teljes lakóingatlan melléképülettel (9,4 m²). Kiképzési ár: 12 000 000 Ft.

Az ingatlanokról a 30-355-9541 vagy a 30-217-3460 telefonszámon lehet érdeklődni munkaidőben.

Tóthné Húvös Katalin fogtechnikusi mester. Fogsorok, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogfegérféltető, fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozgáskorlátozottakhoz hához megyünk. Hétfői ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

KASTÉLYOK BEREDEZÉSÉHEZ vásárolok nagyméretű, kisméretű festményeket, **EZÜSTTÁRGYAKAT**, 12 vagy 6 személyes (akár hiányos) evőeszközkészletet, cukorobozókat, gyertyatartókat, tálcaikat stb.. Kovács Margit, Gorka kerámiaíró, herendi, meissen, Zsolnay porcelánokat, régi álló, fali, asztali díszöbrákat, antik, barokk bútorokat, tabernákulumot, szek-

retet, reneszánsz dolgozószobát, bronz-, fa-, márványszobrokat (hibásakat is). Teljes hagyatékként első vevőként a legmagasabb árat fizetem, **KÉSZPÉNZBEN.** Díjtalan kiszállítás, értékbécselés, vidékre is. **Üzlet tel.: 201-6188, 06-20-323-4104.**

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátymtatás, könyvnyomtatás, névjegykészítés a Mammot I.-ben, a II., VI., IX. kerületekben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu

Budapest belvárosában üdüljön fél áron. +36-20-935-4867.

Eladó XIII., Visegrádi utcában, a metrótól és a piactól 2 percre, szép, déli fekvésű téglaépületben 81 m²-es, IV. emeleti, egyedi fűtésű, kétszobás, szemelezeti, utcai lakás. 06-30-664-1219.

A Jad Vasem-kitüntetettek támogatásával foglalkozó Igaz Emberekért Alapítvány keres lelkiismeretes munkatársakat időszakos feladatokhoz. „Társadalmi munka” jellegre a kiadoba.

Magángyűjtő kiemelten magas áron vásárol készpénzért antik tárgyakat és teljes hagyatékokat. Kiszállítás, értékbécselés díjtalan. 06-20-249-8742, 06-70-947-8378, e-mail: robertosilverkft@gmail.com

Eladó Dohány utcai zsinagógához közel 3 szoba-hallos, utcai, tehermentes, luxus örökklakás beköltözhető. Irányár: 2 490 000 Ft. Részletekről érdeklődni magánszemélyeknek: 06-30-397-5703.

Az izraeli önkéntes munka ősszel és télen is folytatódik. Gyere velünk segíteni te is! Csoportok indulnak: november 10.-december 1., december 1.-22., december 22.-január 12., január 12.-február 2. **Jelentkezés: Iljano@freemail.hu, 06-20-233-8454, vagy személyesen keddenként 16 és 17 óra között az Izraeli Kulturális Központban!**

Az újpesti zsinagógára néző, örök panorámás, 124 m²-es, ötszobás, dupla komfortos, belső kétszintes lakás csendes utcában lévő, új építésű társasházban eladó, a 3-as metrótól hárompercnyi sétára. 06-30-295-6963.

Újlipótvárosi ritkaság! Pozsonyi úton, Bauhaus-ház legfelső, VI. emeletén 2,5 szobás, 90 m²-es (77 + 13 m²) nagy teraszos, kitűnő állapotú, különleges belső kialakítású, távfűtéses lakás eladó 46,9 millió Ft-ért. Tel.: 06-30-941-2038. (Közvetítők kíméljenek!)

Idős személy gondozását, háztartás vezetését vállalom együttműködéssel, Budapestben és környékén. 06-20-224-9590.

Leinformálható, lelkiismeretes nő 24 órás házi betegápolást, gondozást vállal. Tel.: 06-30-623-8519.

HÁZASSÁG

Deborah színvonalas társközvetítője szeretettel várja az ismerkedni vágyókat. 06-30-469-9411, 06-1-240-0900.

53 éves özvegyasszony társat keres: judit.steiner@citromail.hu

A Zsidó Kultúra Napja Tiszafüreden

A rendezvényt *Szegő Ágnes*, a Tiszafüredi Menóra Alapítvány kuratóriumának elnöke nyitotta meg, aki hosszú évek óta viseli lelkiismeretesen gondját a város zsidó örökségének, amiért minden elismerés megilleti őt.

A bevezetőből megtudhattuk, hogy ebben az évben is úgy kezdtek hozzá a Zsidó Kultúra Napjának szervezéséhez, hogy nem volt rá anyagi fedezet. Ennek ellenére most is voltak nagylelkű támogatók, akiknek segítségével újra sikerült megtartani a rendezvényt.

Elhangzott az is, hogy *Földes László (Hobo)* ingyen vállalta a fellépést, ezzel járulva hozzá az alapítvány munkájához.

Szegő Ágnes röviden ismertette az alapítvány történetét, amely 1995-ben jött létre azzal a céllal, hogy ápolja a helyi zsidóság tárgyi és szellemi emlékeit. A legnagyobb munka eddig a zsidótemető rendbe hozása volt.

A köszöntő után következett *Hobo* fergeteges műsora. Igaza volt Szegő Ágnesnek: egy fantasztikus előadás részesei lehettünk, *Földes László* kitűnő színészi játékkal jelenítette meg, egészítette ki *József Attila* verseit. Ő is tudja azt, amit az igazán nagy művészek, hogy a csendnek milyen óriási ereje van.

A meghívóban szerepelt, hogy a programot *Vidnyánszky Attila* rendezte, a zeneszerző *Márta István* és *Póka Egon* volt.

A második részben a kisteremben nyílt meg *Siklósi Vilmosné* gobelin technikaival készített kézimunkáinak kiállítása. Az alkotó céljaival is megismerkedhettünk: 2004-ben, a zalaegerszegi zsinagóga fennállásának százéves évfordulója alkalmából született meg az ötlet, hogy az épületet ilyen módon mintázza meg.

A kitűnően megszervezett rendezvényen mint minden évben, idén is részt vett *Pintér Erika* polgármester, *Lebovits Imre* innen elszármazott holokauszt-túlélő, valamint *Gordon Gábor*, az Élet Menete Alapítvány elnöke, aki szintén főre di kötődésű.

Fehér Gábor

Megemlékezés Révkomáromban

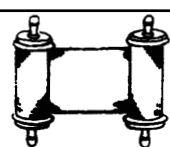
A nyári árvíz miatt elhalasztott mártír-istentiszteleten a temetőben fejezték ki tiszteletüket az emlékezők az elpusztítottak előtt. *Klavanszki Anatolij* kántor imája után *Paszternák Antal*, a közösség elnöke köszöntötte a vendégeket, és két nyelven beszélt a város zsidó történelméről és a holokausztról, valamint hangsúlyozta, hogy a helyi zsidóság jelen van ma is, és az elődök emlékét és vallásosságát, illetve szellemi hagyományát megőrizze a jövőben is megmarad. Ezután *Marek Anton* polgármester fejezte ki együttérzését.

Igor Rintelnek, a Szlovenszki elnökének szavai után *Radnóti Zoltán* rabbi kiemelte, hogy egyik oldalról a vezetőknek a hangjukat fel kell emelni, amikor elkezdik relativizálni a holokausztot, és a gyilkosokat nekünk kell vezetni, ám másik oldalról hangsúlyosan támogatni kell a gyakorló zsidó életet, hogy a közösségek tagjai büszkén tudják vállalni hitüket.

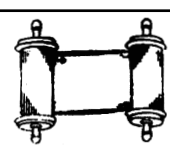
Az emlékezés a Kél málé ráchám és a gyászolók közös kádisa elmondásával zárult.

Halálozások

Singer Miklósné 93 éves korában távozott a földi világból. A győri sírkertben nagy részvéttel kísérték utolsó útjára. *Kardos László* kántor gyászimáját követően *Kardos Péter* főrabbi méltatta az elhunyt életútját, a kapcsolatot, amely születésétől haláláig a városhoz fűzte, a hagyomány iránti elkötelezettségét, s beszélt arról is, hogy a „család nagymamájaként” miképpen viselte a szívén rokonai sorsát is. Mindvégig hatalmas akaratú, nagy aktivitás jellemezte. A főrabbi tolmácsolta a rokonság köszönetét *Sándor Zsuzsának*, valamint *Villányi Tibornak*, a helyi hitközség elnökének. A *Földes*, a *Szigeti* és a *Rónai* család tagjai is leróták kegyeletüket a koporsónál. A fentiek mellett gyászolják még: *Kohn Zsuzsa* és családja (Ausztrália), valamint *Michael Haas* és családja (Jeruzsálem).

IMAI DŐK

Templomok	Péntek este Szept. 20.	Szombat reggel Szept. 21.	Péntek este Szept. 27.	Szombat reggel Szept. 28.
Dohány	S	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.		10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.		9.30	19.30	9.30
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)		9.00	19.30	9.00
Thököly út 83.		9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.		9.00	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	Z	9.30	19.15	9.30
Nagyfuvaros u. 4.		8.00	19.00	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Scheiber S. u. 2.)		9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.		8.00	18.30	8.00
Alma u. 2.		8.45	18.00	8.45
Kórház (Amerikai út 53.)	U	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.		9.30	19.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.		9.30	19.00	9.30
Berzeviczy u. 8.		9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.		9.00	18.30	9.00
Visegrádi u. 3.	K	9.00	18.30	9.00
Desseffy u. 23.		9.00	18.30	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.05		8.00
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)			17.30	
Vidéken				
Vác (Eötvös u. 3.)			18.00	
Kecskemét (Nagykörösi út 5.)	K		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)			18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)			18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)		9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)		8.00	18.50	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	O	8.00	18.50	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)		8.00	18.00	8.00
Pécs (Füred u. 1.)		10.30	18.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)			18.00	
Szombathely			18.30	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)			18.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	T		18.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)			18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.,			18.00	19.00
N A P T Á R				
Szeptember 18. szerda	Tisri 14.	Erev szukkot 6.32		
Szeptember 19-20. csüt.-péntek	Tisri 15-16.	Szukkot 1-2. 6.28		
Szeptember 21. szombat	Tisri 17.	Szombat kimenetele: 7.30		
Szeptember 25. szerda	Tisri 21.	Hosáná ráhbá		
Szeptember 26. csütörtök	Tisri 22.	Smini áceret. MÁZKIR		
Szeptember 27. péntek	Tisri 23.	Szimchát tóra		
Szeptember 28. szombat	Tisri 24.	Gyertyagyújtás: 6.13		
		Szombat kimenetele: 7.15		
		Újholdhirdetés		

Olvasói levél

Harc az életért

Édesanyám emlékére

Személyes ügy, hogy az ember fiálánya árva marad. Az élet természetes rendjeként ezt el kell fogadnunk, főleg ha azt is hozzátesztjük (ismerve a 20. századi zsidó sorsot), hogy ágyban, párnák közt, az Élet meghosszabbításához és az Élet minőségének javításához minden lehetőséget megkapva ment el anyám, özvegy Mezei Andorné.

Pont ez a tény, ami kezembe erőlteti a tollat, mivel nem szokásom, hogy írásban mondjak el valakinek velem megtörtént eseményt. Nem a fájdalomról akarok szólni, az az ényeni szomorúságom.

De az Olvasónak, aki megírt az azzal, hogy elolvassa írásomat, tudnia kell arról a nagyszerű ellátásról és gondoskodásról, amiben Édesanyámnak tizenhárom és fél éven át része volt a Szeretkórházban. Nagybetegen, agysérüléssel lett Ő a Kórház lakója, s én minden napos látogatója.

Betegsége során több más egészségügyi intézménybe is át kellett vinnünk drága Anyámat, s e helyekről, látva az ottani érzékellen bánásmódot, mindannyiszor saját akaratomból és felelősségemre, menekülve hoztam vissza Őt az Amerikai útra, ahol a szeretetteljes légkör gyógyítólag hatott rá, s mindig jobban lett.

Az ott eltöltött hosszú idő alatt voltak rosszabb, de jobb időszakai is, amikor súlyosan beteg Édesanyám ki tudta fejteni háláját és szeretetét az őt ellátó Nővéreknek és Orvosoknak. Sajnos a vége felé már csak én tudtam megtenni ezt helyette...

Most, hogy elment, furcsa érzés kerített hatalmába: rá kellett döbennem, hogy a nap nap utáni látogatások során életem részévé vált a Szeretkórház! Barátokra tettem szert az Apolók között, akik életem nagy bajában maximális segítséget nyújtottak, oly önzetlenül, amit csak az igazi Barátoktól kap meg az em-

ber! Ma is vissza-visszajárok hozzájuk, nem tudok tőlük elszakadni!

Nemsokára ünnepeljük – immár az ünnepelt távollétében – Anyám első, meg nem élt születésnapját, ami a 93. lett volna... Ez alkalomból szeretnék köszönetet mondani – az Ő nevében is – Zsuzsi, Györgyi, Magdi, Juli, Kati és Viki nővéreknek, a mindig mosolygó, segítőkész beteghordóknak! Hálás vagyok Koren főorvos úrnak, aki az utolsó pillanatig nemcsak Anyámban, de bennem is tartotta a lelket.

Végül, de nem utolsósorban köszönök mindent dr. Deutsch Zsuzsának, aki mint igazi jó karmester, a legapróbb részletet is ismerve és átlátva vezényli a bonyolult Szeretkórház-szimfóniát.

Az ünnepek alkalmával ez úton is a legjobbakat kívánom a Szeretkórház minden dolgozójának!

Ritter Zsuzsa

Hírek, események röviden

– **Köszönetnyilvánítás.** Villányi Györgyné Zsuzsa (Séndl bász Cirele) divattervező életének 93. évében elhunyt. Ezúton szeretnénk megköszönni a temetésen elhangzott részvételyilvánításokat. A gyászoló család. (x)

– **Adományok.** Majer Hermann 12 ezer Ft-ot adományozott a Szeretkórház utókezelőjének beteget részére. Szegő László 50 000 forintot küldött a Szeretkórháznak.

– **Holokauszt Emlékközpont.** Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10-18 óra között. Telefon: (1) 455-3333. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja

1075 Budapest, Síp u. 12.

Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsichsz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézkése a 06-(80)-444-444-es ingyenes

zöldszámon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondAt Kft., www.mondat.hu

Felelés vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

„Te szép vagy nekem”

Egy dal útja a halhatatlanság felé

Nem akarok bombasztikus lenni, de a szóban forgó jiddis dalocska világsiker, és népszerűsége nem kopik az idő vasfoga révén, ellenkezőleg. 1932-ben, Amerikában három zsidó, Abraham Bloch rendező, Sholom Secunda (1894–1974) zeneszerző és Jacob Jacobs (1890–1977) sikeres színész, énekes, komikus és dalszövegíró színre vitték egy jiddis nyelvű operettet Men Ken Lebn Nor Men Lost Nisht (I Would if I Could, Élhetnék, de nem engednek) címmel, mely mindössze egy éven át futott New Yorkban, a Brooklyn Parkway Rolland színpadon. A színdarab sikere mérsékelt volt, és nem haladta túl a helyi zsidó-jiddis kereteket, azóta feledésbe ment. Jóindulattal sem lehet azt állítani, hogy eszerint az operettnél túlzott sikere volt. Ezzel szemben az operett slágere, a Bay Mir Bistu Sheyn, melynek zenéjét Secunda írta, míg szövegét Jacobs, felejthetetlen maradt. A dalocska egy szerelmes pár duettje, és a refrénje:

Bay mir bistu sheyn

Bay mir hastu sheyn

Bay mir bistu einer oxf der velt.

Bay mir bistu sheyn

Bay mir hastu sheyn

Bay mir bistu tayerer fun gelt.

A dalocska népszerűsége azóta fokozatosan emelkedik, és szinte hihetetlen magasságokra ért el. Lefordítot-

Ketten a sok előadó közül: A Barry Sisters

ták angolra, németre, spanyolra, oroszra, japánra, magyarra stb., de az első sora gyakran megmaradt az eredeti jiddis szöveg. A második világháború alatt populáris volt nemcsak a Szovjetunióban, ahol zenéjére egy antináci szöveget is írtak Baron von der Pshik néven, de a náci Németországban is, feltételezve, hogy népdalról van szó, míg rá nem jöttek, hogy túl sok zsidó vett részt alkotásában. Ekkor a szokásos dühkitörés és a vigyázatlanok letolása következett, majd gyorsan betiltották. Ezután egy karikatúra jelent meg, melyben mintegy Adolf Hitler éneklő a dalt egyetlen szerelméhez, Hollandiához.

Közel száz verzióban van felvéve

hanglemezeken és legutóbb videofilm, népszerű együttesek műsorában szerepelt és szerepel ma is. Néhányat említek Amerika legismertebb zenekaraiból: Benny Goodman, Glenn Miller, Lionel Hampton, Arthur Marry, valamint hírességei közül: Ella Fitzgerald, a Barry Sisters, Judy Garland, az Andrews Sisters, Tommy Dorsey, Al Jolson (jiddisül) stb. Egy további nevezetesség a svéd Zarah Leander, aki 1938-ban énekelte a számot, és lemezre is vették. Emlékeztetésül hozzáteszem, hogy Zarah Leander a német UFA-val dolgozott, és alaposan belekeveredett a náci propagandagépezet mocskos munkájába, mindaddig, míg berlini lakását, ahol gyerekeivel élt, le nem bombázták. Ekkor megijedt, és hazamenekült Svédországba.

Sammy Cahn zongorista, hegedűs és szövegíró, a hollywoodi filmipar egyik többszörösen kitüntetett kiválósága karrierje elején, tizennégy éves korától a Grossinger-féle Catskill Hotel üdülőhelyen dolgozott. 1937-ben Sammy Harlemben, az Apollo színházban egy fekete énekes duótól (Jonnie és George) hallotta a Bay Mir Bistu Sheyn dalocskát, és látván annak óriási sikerét, el volt ragadtatva. Elmesélte a dolgot Jenny Grossingernak, az említett hotel tulajdonosának, aki azt állította, hogy az énekes párt ő tanította a dalra, mikor nála dolgoztak. Sammy sikeresen meggyőzte Grossingert, hogy vásárolja meg a terjesztési jogokat, hogy azt átdolgozhasa. Grossinger meg is vette 1937-ben az akkor is potom árnak számító 30 dollárért, melyet Secunda testvériesen megfizetett Jacobsszal. Sammy meggyőzte az akkor karrierje elején álló Andrews Sisters triót, hogy a számot előadja és lemezre vegye. A siker példátlan volt, a dal keresett sláger lett, és az addig ismeretlen trió elérte a lemezzel az Arany Recordot. Ez volt az első eset az amerikai szórakoztatóiparban, hogy női művészek megkapták ezt az igen magas kitüntetést. A dal hamarosan hárommillió dollárt eredményezett, és Secunda és Jacobs csak sóvárogva szemlélhették az eseményeket.

1961-ben, a harminc dollárért megvásárolt szerzői jog lejárván, az részlegesen visszaszállt eredeti alkotóihoz, akik szerződést kötöttek a Harms céggel, így biztosítva az anyagiakat. Miután Sholom Secunda és Jacobs visszakapták szerzői jogaikat, a dal híres első soráról elnevezett zeneművet írtak, melyet ugyan bemutattak az Anderson színházban, de a siker mérsékelt volt. Az elkeseredett Secunda, aki ugyanakkor írt egy sikeres kantátát Issac Leyb Peretz héber-jiddis író egyik rövid művére (Oyb Nit Nokh Hekher – Még Magasabbra), kijelentette, reméli, hogy az emberek elfelejtik, hogy ő írta a Bay Mir Bistu Sheynt. Ismételtén tévedett, mint szokott a dallal kapcsolatban, mely továbbra is folyamatosan világláger, míg a kantátára nem emlékszik senki.

Az utóbbi években a Bay Mir Bistu Sheyn Európában ismét a siker csúcsán van, és ez szoros kapcsolatban áll egy *Ilhama Gasimova* nevezetű énekesnővel. A hölgy azerbajdzsáni illetőségű, a Gasimova név oroszosan van ejtve, eredeti neve Kasimova, amely kétségtelen muszlim származásra utal.

Ma befutott énekesnő Európában, akinek legnépszerűbb énekszáma a Bay Mir Bistu Sheyn. Első sora a jiddis eredeti, a többi része az Amerikában jól ismert angol fordításban hangzik el. Mindenesetre különleges párosítás egy jiddis dal és egy muszlim énekesnő, de kétségtelenül nagyon szeretik. A Bay Mir Bistu Sheynt egy négy és fél perces videón éneklő, melynek megtekintése ritka élmény, ahogyan az is, hogy egy 1932-ben írt jiddis dal közel egy évszázada folyamatosan siker.

Dr. Kende György
(Új Kelet)

SPÁNN GÁBOR

75

Előrebocsátom, tudom, hogy egy születésnap magánügy, legfeljebb közvetlenül a családra vagy baráti körre tartozik. Én most anélkül, hogy bármilyen utólagos jókívánságot várnék, leírom, hogy idén, a ros hájáná be-köszöntése előtt egy nappal voltam 75 éves. Ha közismert szerénységem nem tartana vissza, most azt írnám, hogy idén a magyar zsidóságnak szeptember első napjaiban több oka is volt ünnepelni. Ne ijedjenek meg, nem jön az obligát leltárkészítés, eredmények, erények, dicsőséglista, sikerek és kudarcok szembeállítás, szóval még burkoltan sem kívánom ünnepelni magam. Ha hiányos vallási műveltségem birtokában jól emlékszem, még az Atyák Könyvében is úgy szerepel valahol, hogy aki elmúlt 70, az már csupán arra jó, hogy a tanácsaira figyeljenek. Én meg egyfolytában keresem azt a helyet, ahol az én tanácsaimra egyszer majd figyelnek, de úgy gondolom, ahhoz, hogy ezt a helyet megtaláljam – figyelembe véve a mai ifjú generáció szemléletét –, még egyszer ennyit kell élnem. Az egyik kártyapartnerem, aki legalább két generációval fiatalabb, mint én, megveregette a vállamat, és annyit mondott: hidd el, az öregkornak is megvannak a szépségei. Csupán ennyit válaszoltam: arra kérek, egyet mondj belőlük. Ő csak annyit felelt, akkor most kártyázzunk!

Volt, aki azt tanácsolta, hogy keressék egy elhagyott tópartot meg egy elvarázsolt aranyhalat, amü kihalászva, mint a mesében, megtörténik velem is a csoda, és teljesíti három kívánságomat. Horgászni nem tudok, a halat utálom, és előrebocsátom, hogy ha kérhetnék is hármát, az, hogy újra fiatal legyek, nem lenne köztük.

Vizont arra, hogy mind a testi, mind a szellemi leépülés elkerülhetetlen, bizonyítékain vannak. A Háború és béke kötetének vastagságával vetekedő orvosi papírjaim magukért beszélnek, de van személyes élményem is, amit most elmesélek Önöknek azzal: döntsék el, hogy ilyen sztorin sírni vagy nevetni illik.

Mint minden érettségizett generációnak, az én egykori alma materem hallgatóinak is bevett szokása az évenkénti érettségi találkozó. Ennek megszervezése, tekintve, hogy 1956-ban történt a matúra, egyre nehezebb. Volt osztálytársaim egy része kirepült a világ négy sarka felé, és ha az interneten véletlenül feltűnik egy angol név, ami erősen emlékeztet engem egy olyan osztálytársamra, aki többször is „kisügoti” történelemből, rákérdezek az egykori magyar nevére, és mindketten sírva csetelünk. Az itthon maradtakkal sem könnyebb. Van köztünk olyan, aki valami egészen banális, apró hülyeség miatt valamelyik találkozón egy másik osztálytársal összeveszett, és bosszúból soha többet nem jön el. Ezt megértem, hisz gyerekek vagyunk. Van, aki ágyhoz kötött, és ha járókeretével elindul a fürdőszobába, az számára egy afrikai maratón. Ez is normális, hisz öregek vagyunk. A találkozók megszervezésével véletlenszerűen egy olyan osztálytársunkat bíztuk meg valaha, aki szervezőszeni volt már a gimiben is, és tűzoltó ezredesként vonult nyugdíjba, mint a precizitás egyenruhás szobra. Ő minden nyáron időben jelentkezik, és szervezi az aktuális találkozót. Úgy jó három évvel ezelőtt felhívtam, és azt ajánlotta, hogy tartsuk az érettségi találkozót az egyik peremkerületi Magyar Csárdában. Hozzáette: olcsó és ragyogó a koszt.

Én beleegyeztem, a mobilizálható maradék tizenvalahány társammal megettük az obligát borjúbécsit, és jót beszélgettünk a semmiről. Két évvel ezelőtt felhívtam, idén nyáron a Magyar Csárdába menjünk, mert az mindenkinek jól megközelíthető. Létszámban kicsit megfogya, de ez is lezajlott. Tavalyi hívása is időben érkezett, és ujjongva közölte, hogy sikerült asztalt foglalnia a Magyar Csárdába, ahová azért menjünk, mert ismeri az új tulaj, és 20% kedvezményt kapunk a fogyasztásból. Megpróbáltam leporolni két gimnáziumi élményt, a rántott hús és a somlói galuska közé. Idén már mobilon ért el, és közölte, hogy az idei érettségi találkozón a Magyar Csárdában lesz. Ekkor már nem bírtam, és megkérdeztem: miért pont ott?

Mire a tiszta jeles tanuló főtiszt azt felelte: azért, Gáborkám, mert ott még nem voltunk...

...és ideje van a nevelésnek

Az étteremben három vendég teát rendel. Az egyik a pincér után kiált:

– Az én teámat feltétlenül tiszta pohárban hozza!

Visszajön a pincér a teákkal.

– Melyikük kérte tiszta pohárban?

***

Zajos, másokat megbotránkoztatóan viselkedő társaság szórakozik egy étteremben. Egyszer csak egyikük odakiált a pincérnek:

– Hé, pincér, hol van itt a klotyó?

– Menjen csak előre, aztán forduljon jobbra, ott talál egy ajtót, arra ki van írva, hogy „Urak”. De ne törődjön vele, lépjen csak be nyugodtan.

Czink Tomi

képesített tolmács és gazdasági szakfordító
héber-magyar és magyar-héber
tolmácsolás és egyéni teljes körű fordítás

Honlap: www.hebertolmacs.hu

www.heberforditas.hu

E-mail: tomi.czink@gmail.com

Mobil: +36303601315

Biztosítani akarjuk a zsidó nép és Izrael Állam létének folytonosságát

Az Ön anyagi támogatása is hozzájárulhat ehhez.

Adakozzon a Keren Hayesodnak, a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt!

A Keren Hayesod képviselője minden hónapban Budapestre érkezem. Örömmel elbeszélgetnék Önnel Izrael történelméről és hagyományairól!

Eli Keidar (Kardos), tel. 06-30-715-4136

Izrael támogatása: www.kh-ua.org.il
E-mail: legacy@kh-ua.org.il